

Sveobuhvatno i multi-sektorski pristup nasilju u porodici

Autor: Ardiana Gashi

Tiraz: 50

Ovaj izveštaj je podržan od strane UN Women u sklopu zajedničkog UN Programa o Rodno Zasnovanom i Porodicnom Nasilju. Stavovi i mišljenja izražena u ovom izveštaju ne predstavljaju stavove UN Women

Osnovna studija : Izdvajanje budžeta za usluge o Nasilje u Porodici na opštinskom nivou; funkcionalnost mehanizama koordinacije i znanje o ROB-u /Septembar 2012

1. Uvod.....	6
2. Metodologija.....	7
3. Zakoni i strategije koje su od važnosti za RJ i nasilje u porodici na Kosovu.....	8
4. Mapiranje postupka kroz koji prolaze žrtve nasilja u porodici na Kosovu.....	12
4.1 Skloništa.....	13
5. Proces planiranja budžeta	16
5.1 Opis budžeta i procedure za pripremu opštinskog budžeta.....	16
5.2 Procedure opštinskog budžeta: kako su definisani prioriteti i kako se sprovodi raspodela: nalazi iz intervjua.....	21
6. Finansijska raspodela na lokalnom nivou za rešavanje nasilja u porodici: nalazi iz intervjua	23
7. Proces učestvovanja u vezi sa pripremom budžeta na opštinskom nivou: nalazi iz intervjua	24
8. Ljudski resursi koji su aktivni u radu na pitanjima NP-a u opštinama: službenik za rodnu ravnopravnost.....	25
9..Funkcionisanje mehanizma koordinacije i nivo znanja o pružaocima usluga o NP-u i ROB-u: nalazi iz ankete sa članovima mehanizima koordinacije	27
10. Trenutna dešavanja u vezi sa NP: KMŽ; OEBS i UNDP.....	32
11. Glavni nalazi i preporuke.....	34
Reference	36
Dodatak: Upitnik.....	37

Rečnik izraza

AAK Alijansa za budućnost
Kosova (politička stranka)

ZPD Zakon protiv
diskriminacije

ARR Agencija za rodnu
ravnopravnost

AKR Alijansa novo Kosovo
(politička stranka)

KEODŽ Konvencija o eliminaciji
svih oblika diskriminacije
žena

CSR Centri za socijalni rad

DFID Department za
međunarodni razvoj

NP Nasilje u porodici

RJ Rodna ravnopravnost

ROB Rodno odgovorno
budžetiranje

ITK Informaciona tehnologija i
komunikacije

IOM Međunarodna
organizacija za migraciju

KAB

KAB Srednjoročni opštinski
KPRJ budžet

Kosovski program za
rodnu jednakost

KMŽ Kosovska mreža žena

LDK Demokratski savez
Kosova (politička stranka)

ZUJFO Zakon o upravljanju
javnim finansijama i
odgovornosti

MF Ministarstvo finansija

ODZSP Opštinski direktorij za
zdravstvo i socijalna
pitanja

MRSZ Ministarstvo za rad i
socijalnu zaštitu

PS Protokol o saradnji

NVO Nevladina organizacija

OEBS Organizacija za Evropsku
bezbednost i saradnju

PKD Demokratska stranka
Kosova

CZRZ-P Centar za zaštitu i
rehabilitaciju žena i dece
u Prizrenu

UNDP Razvojni program
Ujedinjenih nacija

UNFPA Fond Ujedinjenih nacija

Sveobuhvatno i multi-sektorski pristup nasilju u porodici

UNSCR 1325	Rezolucija Saveta bezbednosti Ujedinjenih nacija 1325
UN Women	Entitet Ujedinjenih Nacija za Rodnu Ravnopravnost i Osnaživanje ena

1.

Uvod

Nasilje u porodici ostaje kao jedan od izazova sa kojima se suočavaju kosovske vlasti. Postignut je napredak, posebno kada je u pitanju izrada zakonskog okvira i strateških dokumenata koji imaju za cilj da spreče nasilje u porodici i osiguraju usluge za žrtve nasilja u porodici. Međutim, postoje mnogi izazovi, uglavnom u vezi sa reintegracijom žrtava nasilja u porodici zbog fiskalnih ograničenja sa kojima se suočava Kosovska vlada i zbog ogromnog broja prioriteta koje Kosovo ima kao nova država. Ono što je evidentno je da je izveštavanje o NP povećano, međutim to ne znači da se nasilje u porodici smanjilo. Pored toga u odnosu na muškarce, utvrđeno je da su žene više sklone da budu izložene nasilju u porodici.

Tokom 2011. godine, Centri za socijalni rad na Kosovu su prijavili 226 slučajeva nasilja u porodici od kojih su 132 žene, a 94 su deca. Na osnovu monitoringa rada nad svim NVO/skloništima u toku 2011. godine, bilo je 204 žena koje su preživele nasilje u porodici i 187-oro dece smeštene sa svojim majkama u skloništima. Tokom prvog kvartala 2012. godine, socijalne usluge od strane Centara za socijalni rad na Kosovu su ponuđene za 105 žena i 38-oro dece tih majki.

Uprkos POMACIMA u oblasti NP i dalje postoji veliki prostor za poboljšanje u

sprečavanju nasilja u porodici, ali i na poboljšanju kvaliteta usluga za NP preživele za koje je zadužen širok spektar institucija. U skladu sa ovim, cilj ovog projekta je trostruki:

- a) prvi cilj je da razumemo da li opštine Dragaš, Đakovica i Gnjilane imaju budžetsku liniju za NP i da razumemo kako se vrši budžetiranje i iz kojih je budžetskih linija podrška obezbeđena, ako je ima. To je učinjeno kako bi se utvrdila potencijalna budžetska linija koja bi mogla da se koristi za izdvajanje sredstava za NP;
- b) drugi cilj je da razumemo funkcionalnost mehanizma koordinacije (mehanizam koji uključuje predstavnike svih institucija koje se bave pružanjem usluga za žrtve nasilja u porodici) i njihove razvojne potrebe i da ponudimo najadekvatnije usluge za preživele NP-a;
- c) treći cilj je da dobijemo informacije o znanju članova koordinacionog mehanizma o rodno odgovornom budžetiranju i ako i koliko njihove institucije primenjuju ovaj postupak izrade budžeta.

Jednom kada se prikupe informacije, biće pripremljeni predlozi za informisanje o najboljem pristupu za promovisanje ideje o raspodeli budžeta na lokalnom nivou za žrtve nasilja u porodici i na potrebu razvoja kapaciteta za mehanizam koordinacije koji će podržati pružanje kvalitetnijih usluga. Konačno, na osnovu njihovog nivoa znanja o rodno odgovornom budžetiranju, informacije o potrebama obuke će biti

obezbeđene. Opis metodologije je predstavljen u sledećem delu kojim se ističe širok pristup u ovom izveštaju, u kojem

smo uključili širok spektar zainteresovanih strana.

2. Metodologija

Da bi postigli navedene ciljeve, u izveštaju smo koristili sledeću metodologiju koja je primenjena. Metodologija se koristi da ispuni ciljeve ovog istraživanja uz kombinaciju desk pregleda i istraživanja, završetak terenskog rada i anketa u zajednici. Polazna tačka je bila provera pravnog okvira koji podržava zaštitu od nasilja u porodici i osigurava podršku preživelim od nasilja u porodici. Da bismo saznali da li Kosovo izveštava o međunarodnim dokumentima o rodnoj ravnopravnosti, odnosno KEZZD i Rezolucije SB UN 1325, intervju je obavljen sa izvršnim direktorom i službenicima Agencije za rodnu ravnopravnost. Tokom intervju sa Agencijom, cilj je bio da saznamo da li se Agencija bavi budžetskim procesom, a takođe i o aktuelnim kretanjima u vezi sa NP.

U cilju dobijanja informacija o budžetskim procesima u opštinama, intervju je obavljen sa Ministarstvom finansija. Intervju je sproveden i sa Ministarstvom rada i socijalne zaštite i to sa direktorom

za budžet i finansije i Odeljenjem za socijalnu zaštitu. Informacije su prikupljene u vezi toga kako se sprovodi budžetiranje za socijalne usluge od strane opštinskih Centara za socijalni rad.

Direktori odeljenja za finansije u opštini Dragaš, Đakovica i Gnjilane su intervjuisani da bi smo razmotrili sledeće tačke: procedure budžetiranja na opštinskom nivou, kako su postavljeni prioriteta i kako se budžet priprema na osnovu tih prioriteta, da li opština izdvaja budžet za aktivnosti borbe protiv nasilja u porodici, da li i koji tip usluga se osigurava uz finansijsku podršku opštine i iz kojih budžetskih linija, da saznamo više o procesu učestvovanja građana u pripremi budžeta. Najvažnije informacije koje prikupimo tokom intervju sa direktorima odeljenja za finansije imaju za cilj da se identifikuje budžetska linija koja bi mogla da se koristi za izdvajanje budžeta za usluge koje bi pružali preživelim NP-a.

U svim opštinama postoji službenik za rodnu ravnopravnost (SRR). Službenici u tri opštine su intervjuisani sa ciljem prikupljanja informacija o njihovoj ulozi u aktivnostima vezanim za NP i jesu li angažovani u pripremi budžeta i javnih rasprava u opštinama. Dati su odgovori na pitanja na osnovu njihovih informacija o finansijskoj podršci žrtvama nasilja u porodici.

Razgovori su obavljeni u tri sigurne kuće (skloništa): Gnjilane, Đakovica i Prizren (koja pokriva i opštinu Dragaš). Pitanja upućena sigurnim kućama su bila u vezi sa

njihovim kapacitetima smeštaja; finansijskim izvorima, aktivnostima koje su im na raspolaganju za NP preživele, zapošljavanje i stručno usavršavanje, statistički podaci o broju zaštićenih lica u 2011. i 2012. godini kao i druge relevantne informacije.

Jedna komponenta projekta je istraživanje u vidu ankete koje je sprovedeno distribuiranjem niza upitnika članovima koordinacionog mehanizma, odnosno rukovodiocima Odeljenja za obrazovanje i Odeljenja za zdravstvo i socijalnu zaštitu, zaštitniku žrtava nasilja u porodici, skloništima, službenicima za RR, policajcima, direktorima Centra za socijalni rad i jednom sudiji - svi oni su članovi mehanizma u tri opštine. Ciljevi istraživanja su bili:

- da razumemo nivo funkcionalnosti i ulogu mehanizama koordinacije NP-a u tri opštine;
- da saznamo koji je nivo znanja svih članova o nacionalnim zakonima i međunarodnim dokumentima za rodnu ravnopravnost;
- da dobijemo informacije o njihovim saznanjima o finansijskoj podršci opštine;
- da stvorimo sliku o njihovom nivou znanja o rodnom budžetiranju i primenu tih budžetskih procedura u svojim institucijama.

Na osnovu ovih odgovora u okviru ankete, biće pripremljeni predlozi za buduće aktivnosti.

Da bismo saznali koja su aktuelna dešavanja u vezi sa NP, obavljani su razgovori sa Kosovskom mrežom žena,

OEBS-om i UNDP-om kao i sa tri najaktivnije institucije u oblasti NP-a.

3.

Zakoni i strategije koje su od važnosti za Rodnu Ravnopravnost i Nasilje u Porodici na Kosovu

U ovom delu smo sprovedli pregled zakona, strategija i ostalih dokumenata koji su dostupni na Kosovu sa fokusom na komponentu nasilja u porodici.

Zakon br. 2004/2 o rodnoj ravnopravnosti na Kosovu navodi da je rodna ravnopravnost osnovna vrednost za demokratski razvoj kosovskog društva, osiguranjem jednakih mogućnosti za žene i muškarce za učešće u političkim, ekonomskim, socijalnim, kulturnim i drugim oblastima društvenog života. Zakon definiše institucije i vodeće organe koji su odgovorni za postizanje rodne ravnopravnosti. Zakon o rodnoj ravnopravnosti je usvojen 2004. godine što je dovelo do uspostavljanja institucionalnih mehanizama za postizanje rodne ravnopravnosti na nacionalnom i lokalnom nivou.

a) Institucionalni mehanizmi za rodnu jednakost na nacionalnom nivou su:

- Agencija za rodnu ravnopravnost/Kancelarija premijera: Vlada Kosova je u 2005. godini formirala Kancelariju za rodnu ravnopravnost nakon usvajanja Zakona o rodnoj ravnopravnosti u 2004. godini. U septembru 2006. godine, Kancelarija je pretvorena u Agenciju za rodnu ravnopravnost osnovanu kao izvršni organ nadležan za promociju ravnopravnog učešća žena i muškaraca u političkom, ekonomskom, socijalnom i kulturnom životu, kao bitnu odrednicu za demokratsko funkcionisanje institucija;
- Savetodavna kancelarija za dobro upravljanje, ljudska prava, jednake mogućnosti i rodna pitanja - savetuje, prati i razvija politiku za promovisanje dobrog upravljanja, zaštite ljudskih prava, osiguranja jednakih mogućnosti i rodne ravnopravnosti;
- Jedinica za rodnu ravnopravnost - Institucija Ombudsmana;
- Službenici za rodnu ravnopravnost u ministarstvima i
- Međuministarski savet za rodnu ravnopravnost.

b) Institucionalni mehanizmi za rodnu jednakost na lokalnom nivou:

- Službenici za rodnu ravnopravnost u opštinama;
- Opštinski komiteti za rodnu ravnopravnost.

Zakon u svom sadržaju ne pominje nasilje u porodici.

Zakon br. 2004/32 o porodici na Kosovu, reguliše angažovanje, brak, odnose između roditelja i dece, usvojenje, starateljstvo, zaštitu dece bez roditeljskog staranja, porodično imovinske odnose i posebni sudski postupak u sporovima iz porodičnih

odnosa. U okviru zakona postoje dva člana u kojima se spominje nasilje: Član 59- Opšti principi koji ukazuju na to da sud i svako zainteresovano lice sa kršenjem braka ima u vidu navedene opšte principe, među kojima je uključen i svaki rizik od štete ili nasilja prema supružnicima i deci, koji treba izbegavati. Član 63- Strah, prisila, pretnja: navodi se da će brak biti poništen ako je supružnik dao svoj pristanak u strahu, pod prisilom ili ozbiljnom pretnjom.

Kosovski program rodne ravnopravnosti (KPRR) 2008-2013. usvojen 2008. godine, ima za cilj da stimuliše dijalog o integraciji rodne ravnopravnosti na Kosovu, to jest, ravnopravno učešće žena i muškaraca u socijalnom, ekonomskom i političkom životu zemlje, jednake mogućnosti za muškarce i žene, da uživaju svoja prava, kao i da svoj individualni potencijal stave u službu dobrobiti i dobrih usluga. Iako se dokument bavi studijom o nasilju u porodici kojom pružaju dokaze da su žene uglavnom žrtve nasilja u porodici, Nacionalni program ne postavlja nikakve ciljeve za smanjenje ili rešavanje nasilja u porodici.

Zakon br. 03/L –182 o zaštiti protiv nasilja u porodici je usvojen od strane Skupštine Kosova 1. jula 2010. godine, kojom prilikom se ukida UNMIK Uredba 2003/12 o zaštiti od nasilja u porodici. Zakon ima za cilj da spreči nasilje u porodici, u svim svojim oblicima, kroz odgovarajuće pravne mere, od članova porodice koji su žrtve nasilja u porodici, obraćajući posebnu pažnju deci, starijima i osobama sa invaliditetom. Zakon, takođe ima za cilj tretman za počiniocima nasilja u porodici i ublažavanje posledica. Zakon definiše nasilje u porodici - kao jedan ili više namernih dela ili propusta kada je učinjeno od strane lica protiv drugog lica sa

kojim on ili ona jesu ili su bili u porodičnim odnosima. Zakon definiše mere zaštite za žrtve nasilja u porodici, mere zaštite i odgovornosti policije.

Zakon 2004/03 o zabrani diskriminacije, je usvojen 2004. godine, sa glavnim ciljem da radi na suzbijanju i sprečavanju diskriminacije, unapređivanje delotvorne jednakosti i stavljanje na snagu principa jednakog postupanja prema građanima Kosova pod vladavinom zakona. Principi ovog zakona su:

- a) regulisanje pitanja koja se tiču nediskriminacije a zasnivaju se na ovim principima: princip jednakog tretmana znači da neće biti nikakve neposredne ili posredne diskriminacije bilo koje osobe na osnovu pola, roda, starosti, bračnog stanja, jezika, fizičke ili mentalne nesposobnosti, seksualne orijentacije, političke pripadnosti ili ubeđenja, etničkog porekla, nacionalnosti, religije ili vere, rase, društvenog porekla, imovine, rođenja ili bilo kojeg drugog statusa;
- b) princip poštene zastupljenosti svih osoba i svih pripadnika zajednica na zapošljavanje u okviru javnih tela na svim nivoima i
- c) princip dobrog razumevanja i tolerancije građana Kosova.

Veoma bitan dokument, koji je povezan sa NP je **Kosovski Program protiv nasilja u porodici i Akcioni plan 2011-2014**, dokument koji ima za cilj da „izgradi socijalni, ekonomski i pravni ambijent koji osigurava da članovi porodice (žene i devojke) žive u društvu bez nasilja, sa osiguranim prostorom za uključivanje u aktivnim kretanjima za promenu njihovog života“. Ovaj cilj pokušavaju da postignu u vidu tri glavna rezultata:

- uspostavljanje efikasnog mehanizma za prevenciju, zaštitu, tretman, rehabilitaciju i integraciju žrtava nasilja;
- pronalaženje više načina za osnaživanje i uključivanje u normalan život svakog pojedinca iz marginalizovanih i isključenih grupa zbog nasilja u porodici;
- podizanje svesti našeg društva o nasilju u porodici kao jednog od uzroka socijalnih i ekonomskih problema.

Tri glavna strateška cilja za Akcioni plan koji obuhvata period 2011-2014. su:

- da do 2014. godine uspostave efikasne i sveobuhvatne mehanizme za prevenciju nasilja u porodici;
- da do 2013. godine ostvare efikasne mehanizme zaštite za žrtve nasilja u porodici;
- da osiguraju efikasne usluge za rehabilitaciju i integraciju žrtava i počinitelaca nasilja u porodici na celoj teritoriji Kosova.

Jedna od aktivnosti koja je povezana sa drugim ciljem je „potpisivanje sporazuma o saradnji“ između institucija koje su uključene u tretiranje slučajeva nasilja u porodici.

Strategija i Akcioni plan navode institucije, koje se bave nasiljem u porodici, među kojima MRSZ predstavlja važnu instituciju, koje kroz Centre za socijalni rad moraju da obezbede socijalnu zaštitu žrtvama, uključujući pomoć, savete i materijalnu pomoć, kada su dostupni izvori finansiranja. Osim toga, CSR kao organi za obezbeđivanje zaštite dece, imaju zakonsku obavezu da zastupaju najbolje interese deteta u sudskom postupku. U građanskim predmetima, Centri za socijalni rad daju svoja mišljenja u vezi starateljstva nad decom. Indirektno, CSR može da utiče na

pristup pravdi. Pružanje socijalne pomoći i podrške CSR kod starateljstva nad decom mogu da promene starateljstvo za žene koje traže beg od nasilnih porodičnih veza i tragaju za sigurnim starateljstvom nad decom. Ne postoji vladina agencija koja direktno pruža usluge žrtvama nasilja u porodici, ipak MRSZ pruža finansijsku podršku nevladinim organizacijama koje upravljaju skloništima za žrtve nasilja u porodici, gde su smešteni, kao i nekoliko žrtava trgovine ljudima. Međutim, dokument ne ukazuje na jednu ulogu koju Ministarstvo treba da odigra u procesu reintegracije, a to je obrazovanje i podrška za zapošljavanje preživelih od nasilja u porodici. Reintegracija ostaje jedan od glavnih izazova koji se odnose na podršku preživelim NP koji su i navedeni od Rames (2012) navodeći da je jedan od najupečatljivijih propusta upravo nedostatak usluga reintegracije za žrtve nasilja. Centri za socijalni rad i Regionalne kancelarije za zapošljavanje pružaju vrlo malo podrške za reintegraciju. Kao rezultat toga, nevladine organizacije (posebno skloništa) moraju u velikoj meri da preuzmu stvari u svoje ruke. Međutim, zbog nedostatka sredstava, skloništa su samo uspela da pronađu ograničen broj radnih mesta za žrtve nasilja u porodici. Zaključeno je da postoji veoma malo podrške i na centralnom i na lokalnom nivou za reintegraciju.

Implementacija međunarodnih dokumenata o rodnoj ravnopravnosti na Kosovu

Iako Kosovo nije zemlja potpisnica, postoje dva važna dokumenta koja se ogledaju u zakonima i drugim propisima i strategijama u vezi sa rodnim pitanjima - Konvencija o eliminaciji svih oblika diskriminacije nad

ženama (KEODŽ) i Rezolucija Saveta bezbednosti UN 1325. Ova dva dokumenta su poslužila kao vodič za izradu zakonskog okvira za rodnu ravnopravnost na Kosovu.

Implementacija KEODŽ-a na Kosovu

Član 2 iz KEODŽ-a ukazuje da države članice osuđuju diskriminaciju žena u svim njenim oblicima, saglasne su da sprovede sva odgovarajuća sredstva i bez odlaganja, politiku otklanjanja diskriminacije žena i radi toga se obavezuju:

- (a) da unesu princip ravnopravnosti muškaraca i žena u svoje nacionalne ustave ili odgovarajuće zakone, ako još nije u njih unet i da u vidu zakona i drugih odgovarajućih sredstava obezbede praktičnu realizaciju ovog principa;
- (b) da usvoje odgovarajuće zakonske i druge mere, uključujući i sankcije kada je potrebno, kojima se zabranjuju svi vidovi diskriminacije žena;
- (c) da uspostave zakonsku zaštitu prava žena na ravnopravnoj osnovi s muškarcima i da preko nadležnih nacionalnih sudova i drugih javnih institucija obezbede efikasnu zaštitu žena od svakog postupka diskriminacije;
- (g) da se uzdrže od svakog postupka ili prakse diskriminacije žena i da obezbede da će državni organi i institucije postupati u skladu sa ovom obavezom;
- (e) da preduzmu sve potrebne mere za otklanjanje diskriminacije žena od strane bilo kog lica, organizacije ili preduzeća;
- (f) da preduzmu sve odgovarajuće mere, uključujući i zakonodavne, radi izmene ili ukidanja postojećih zakona, propisa, običaja i prakse koji predstavljaju diskriminaciju žena;
- (g) da stave van snage sve unutrašnje kaznene odredbe kojima se vrši diskriminacija žena.

Kao što je navedeno u intervjuu sa službenicima ARR-a u julu 2012. Kosovo ne izveštava o implementaciji KEODŽ-a. Kosovski centar za rodne studije (2008) je sproveo istraživanje za praćenje implementacije KEODŽ-a na Kosovu, i ukazao na nalaze navedene u nastavku: nivo svesti žena o njihovim zakonskim pravima je nizak (Kosovski centar za rodne studije, 2008). Institucija ombudsmena ističe da je svest kosovskog društva o principu diskriminacije i borbi protiv diskriminacije na niskom nivou. Svi izveštaji ukazuju na to da su grupe, kao što su žene, marginalizovani što potvrđuje prisustvo prakse diskriminacije u svim sferama javnog života. Iako zakon daje prava ženama na imovinu, iznajmljivanje i nasleđivanje imovine, običajno pravo to ne dozvoljava, što je pravo koje je još uvek u upotrebi na Kosovu. Mnoge žene ne zahtevaju ovo svoje pravo, što čini težim njihovu ekonomsku perspektivu (Kosovski centar za rodne studije, 2007).

Implementacija Rezolucije Saveta bezbednosti (SCR) 1325, žene, mir i sigurnost na Kosovu

Član 24, Ustava Kosova predviđa da jednaka pravna zaštita ne sprečava nametanje mera neophodnih za zaštitu i napredak prava pojedinaca i grupa koje su u neravnopravnom položaju. Dalje, Zakon o zabrani diskriminacije (ZZD) zabranjuje diskriminaciju u svim sferama društvenog života: obrazovanju, socijalnoj zaštiti, zapošljavanju, skloništu, ličnoj sigurnosti i pristupu javnom životu. Vlada je odgovorna za podizanje svesti o ZZD-u, a Institucija ombudsmena je ovlašćena da prima i istražuje žalbe u vezi sa diskriminacijom. Obuka je obezbeđena za

sudije, tužioce i državne službenike u vezi sa praktičnom primenom Zakona.

Do sada nije bilo studija o implementaciji Rezolucije 1325 na Kosovu. Kancelarija premijera je u saradnji sa Agencijom za rodnu ravnopravnost u februaru 2012. odlučila da osnuje radnu grupu za izradu Akcionog plana za implementaciju Rezolucije 1325.

4.

Mapiranje postupka kroz koji prolaze žrtve nasilja u porodici na Kosovu

Žrtve nasilja u porodici prolaze kroz sledeći postupak na Kosovu:

1. **Žrtva nasilja u porodici** obaveštava (prijavljuje) nasilje policiji. Jedinica za nasilje u porodici dolazi do lokacije sa koje je žrtva prijavila nasilje u porodici, čim je slučaj prijavljen policiji. Policija razgovara sa preživelima od NP-a i počiniocem porodičnog nasilja. U slučajevima kada su vidljivi znaci fizičkog nasilja nad žrtvama se preuzima lekarski pregled. DV preživela se zatim informiše o uslugama koje on/ona mogu da koriste, o skloništu u koje

ona može biti smeštena, o zaštiti i pravnoj pomoći koju on/ona mogu dobiti od NP zaštitnika i sve ostale usluge.

2. **Ako žrtva nasilja u porodici želi**, policija otvara slučaj koji se zatim šalje tužiocu. Policija prijavljuje slučaj i regionalnoj policiji i jedinici za NP u centru u Prištini. Žrtva nasilja u porodici (zajedno sa decom) odvodi se u policiju, gde se uzima izjava i gde se dotična informiše o sledećim koracima.
3. **Policija** isto tako informiše zaštitnika žrtve, a to je osoba koja prati žrtvu u svim koracima procesa do privremenog smeštaja žrtve u njenu porodičnu kuću ili sklonište.
4. **Policija isto tako** informiše Centar za socijalni rad (CSR), a to je slučaj kada žrtva nasilja u porodici ima decu, inače nije obavezno informisati CSR.
5. **Tužilaštvo** proverava činjenice i izveštaj svedoka i donosi odluku o otvaranju ili ne otvaranju sudskog spora. Ako postoji dovoljno činjenica i žrtva želi da nastavi postupak pred sudom, tužilaštvo šalje predmet sudu, u suprotnom slučaj se dalje ne pokreće.
6. Žrtva nasilja u porodici (ako postoji potreba) odvodi se u **sigurnu instituciju – sklonište**, u kojem ona može ostati najduže 6 meseci, gde preživeli NP-a pored skloništa ima pristupa različitim programima koji se odnose na obrazovanje, zapošljavanje i reintegraciju u društvo.

Imajući u vidu ulogu koju igraju sigurne kuće (skloništa) u pružanju bezbednog okruženja, vođenje i razvoj preživelih NP-

a, treba napomenuti da tri skloništa pokrivaju tri opštine i za potrebe ovog istraživanja izabrana su za intervjuisanje, a pregled istih se nalazi u odeljku ispod.

4.1 Skloništa

Polustrukturirani intervjui su sprovedeni sa sigurnim kućama u Gnjilanu, Đakovici i Prizrenu. Nalazi i rezultati su sledeći:

Centar za zaštitu i rehabilitaciju žena i dece -CZRŽD-P u Prizrenu je osnovan 2002. godine. Ovo sklonište je deo mehanizma koordinacije NP-a za region Prizrena koji pokriva i opštinu Dragaš, iako ova opština nema svog predstavnika u mehanizmu koordinacije u Prizrenu, pa čak nisu zastupljeni ni u vidu službenika za rodnu ravnopravnost iz Dragaša. Sklonište ima kapacitet za 15-20 žena i dece (za dečake samo do 12 godina).

Sklonište zapošljava 12-oro ljudi: savetnike, psihologa, pedagoga, IKT trenera, trenera za obuku u domaćinstvu, medicinsku sestru i upravnika. Preživeli NP-a mogu ostati maksimalno do 6 meseci, ali u nekim slučajevima, kada nemaju gde da odu, ostaju i duže. U 2011. godini, 50 žena je ovde pronašlo utočište. Članovi osoblja su bili zaposleni od kada je sklonište otvoreno, tako da su obučeni i sa puno iskustva.

Finansiranje se uglavnom obavlja od strane međunarodnih donatora (IOM, UNDP, UNFPA, OEBS, UBS iz Nemačke), ali su i strukture vlasti na centralnom i lokalnom nivou takođe podržali funkcionisanje ovog skloništa. Dakle, MRSZ podržava deo

troškova (tj. 1.250 Evra mesečno), dok je Opština Prizren platila stanarinu za period 2006 – 2011. i sada za 2012. Renoviranje objekta osigurano je podrškom Ambasade Holandije. Zbog nedostatka sredstava utočište je zatvoreno na 3 meseca u 2006. godini i kada su sredstva obezbeđena ono je i otvoreno kao rezultat potražnje za uslugama smeštaja. Iako se nalazi u Prizrenu, ovde se zbrinjavaju ne samo žene iz regiona Prizrena, zajedno sa svojom decom, već kada je to potrebno i žene iz drugih regiona. Politika skloništa je da iste žene ne mogu biti smeštene u sklonište više od 3 puta jer, prema rečima direktora, stvara se navika kod žena da se pojave u skloništu i zbog manjih problema. Tu se smeštaju i žene iz drugih krajeva, ako su lokacije NP preživelih identifikovane ili se žene ne osećaju bezbedno ili kada je potrebna rotacija zbog pravila maksimalnog boravka od 6 meseci u istom skloništu.

Direktorka je objasnila u vezi sa budućim finansiranjem, da su trenutno u procesu intenzivnih razgovora sa Ministarstvom rada i socijalne zaštite i Ministarstvom unutrašnjih poslova, u cilju uključivanja posebne budžetske linije za finansiranje sigurnih kuća. Minimalni iznos koji je potreban za jedno sklonište iznosi 50.000 Evra godišnje, po izjavama direktorke. Direktorka je navela da koalicija sigurnih kuća na Kosovu (6 od njih) radi veoma dobro i oni su snažno lobirali kako bi se osiguralo finansiranje skloništa da se obezbedi njihova održivost.

Jednom kada se preživela od nasilja u porodici prihvati u sklonište, one imaju odmor koji traje 2-3 dana, zatim potpisuju ugovor i dobijaju lični paket. Nakon tri dana dotični koriste savetodavne usluge od

nekoliko sati i učestvuju u kompjuterskim i administrativnim kursevima.

U jednoj oštrij kritici istaknuto je da nalog za zaštitu ne funkcioniše na Kosovu, odnosno da se zakon ne sprovodi u potpunosti. Prema Zakonu, onaj ko vrši nasilje u porodici treba da napusti kuću, a ne da to uradi žrtva. Posle nekoliko dana u zatvoru, počinitelj NP-a se vraća kući i predstavlja rizik za žrtve NP-a, pa zato uklanjanje NP preživelih sa mesta nasilja ostaje najsigurnija opcija. Reintegracija DV preživelih je najveći problem sa kojim su suočeni NP preživeli sa Kosova.

Godine 1999. prvo **Udruženje žena je osnovano u Đakovici**, sa ciljem da podstakne bolju poziciju žena u društvu i porodici. Kosovska policija je počela sa donošenjem žrtava nasilja u porodici u ovo udruženje. Godine 2000. prva sigurna kuća pod nazivom Sigurna kuća osnovana je u Đakovici da podrži majke i njihovu decu, koji su bili podvrgnuti nasilju i takođe žrtve trgovine ljudima. Postojale su četiri faze razvoja u skloništu:

- 1) uspostavljanje infrastrukture skloništa;
- 2) razvoj kadrova;
- 3) uspostavljanje SOS linije;
- 4) uspostavljanje mehanizma koordinacije za NP.

Sigurna kuća preduzima sledeće aktivnosti: osigurava sklonište; pruža zaštitu i sigurnost za žrtve nasilja u porodici; pruža rehabilitaciju (psihološku, pravnu i medicinsku negu i druge dnevne aktivnosti); rad sa porodicama i posredovanje; profesionalni razvoj NP preživelih (IKT, engleski, zanati o rukotvorinama, proizvodnja meda, proizvodnja kremova od meda i cvetnog uzgoja, itd.)

Kada je u pitanju reintegracija, za one žene koje se ne vrte svojim kućama, sklonište plaća zakup za dve godine, kao i račune za struju i vodu. U nekim slučajevima, finansiraju se i troškovi obrazovanja. Kada su u pitanju deca, njihovo obrazovanje se nastavlja u školi koja je najbliža skloništu.

Sastav osoblja u ovom skloništu za 2011. godinu je po sledećem: 2 psihologa, jedan pravnik, jedan edukator za decu, jedan savetnik, jedan ekonomista, jedan učitelj engleskog, jedan savetnik-student, direktor, jedan trener za IT obuku i jedan za ručne radove. Zapošljavanje profesionalnog kadra se sprovodi kroz objavljivanje konkursa, dok je sam odabir u nadležnosti Borda, a za sve druge pozicije odabir vrši direktor uz odobrenje Borda.

Sklonište se finansira iz donacija i Ministarstva rada i socijalne zaštite kada se objavi tender, ali još uvek nema podrške od opštine, iako je podrška obećana. Zgrada je u vlasništvu skloništa i finansirana je od strane bečkog Karitasa. Sklonište može da primi do 18 osoba. U 2011. godini bilo je 70 slučajeva primljenih u sklonište dok je u 2012. godini, do sada bilo 40 slučajeva.

Tokom boravka u skloništu, žene brine o svojoj deci, čiste i pripremaju hranu za sebe i svoju decu. Tri puta nedeljno imaju sate fitnes vežbi; jednom nedeljno rad u grupama; jednom nedeljno imaju psihološke sesije koje traju do jednog sata; dva puta nedeljno imaju sastanke sa advokatom i u grupama; razgovaraju sa savetnicima; posećuju lekara i ginekologa po potrebi; rade u plastenicima 45 minuta dnevno; dva puta nedeljno prate kompjuterske kurseve; rade sa pčelama i pripremom krema; isto tako prate frizerski

kurs tri puta nedeljno; uveče gledaju televiziju.

Sklonište **Liria u Gnjilanu** je zatvorenog karaktera, što znači da tokom boravka u skloništu, žene ne napuštaju sklonište, osim ako ih ne prati osoblje skloništa: na primer, ako je žrtvi potrebna lekarska pomoć, ona će biti praćena od strane osoblja skloništa. U ovom skloništu, žrtve i njihova deca mogu da se smeste ali ne i momci stariji od 12 godina, jer se u skloništu takođe nalaze i odrasle devojke. Zajednička dužina boravka u skloništu je 6 meseci, nakon čega se organizuje koordinacija sa drugim regionalnim skloništima da se pronađe novo mesto za žene. Međutim konstatovano je da postoje slučajevi kada žrtve ostaju duže od 6 meseci.

Sklonište (sigurna kuća) Liria ima 10 zaposlenih: psihologa, sociologa i vaspitače. Osoblje je osposobljeno i objavljuju se oglasi za određena zanimanja koja ispunjavaju uslove skloništa. Opština je obezbedila zgradu i pokriva troškove grejanja i održavanja. Opština je uložila sredstva u zgradu (objekat) kako bi se prilagodila potrebama skloništa. Opština je obećala da ponudi zemljište za izgradnju nove sigurne kuće koja će se graditi od opštine uz doprinos donatora. Trenutno, Karitas iz Austrije finansira druge troškove skloništa. Osoblje skloništa je istaknulo da se u drugim zemljama skloništa finansiraju iz budžeta i to ostaje najveći problem jer predstavlja rizik za održivost skloništa. Predstavnik iz skloništa je istakao da, s obzirom da postoje 6 skloništa, na Kosovu bi bilo dovoljno izdvojiti po 100.000 Evra za svako sklonište da zadovolji osnovne potrebe, a što nije veliko opterećenje za budžet. Sadašnji kapacitet Liria skloništa je 20 osoba. U 2011. godini bilo je 141

zaštićeno lice od kojih su 79 žene, a u 2012. bilo je 39 smeštenih lica.

Tokom boravka u skloništu, u zavisnosti od njihovog obrazovnog nivoa, žrtve nasilja u porodici se obučavaju na računarima, u kuhinji, u krojenju i rade druge poslove u okviru skloništa. Obuka se vrši od stane osoblja skloništa; fitness vežbe su organizovane u okviru objekta skloništa. Osoblje skloništa takođe prati žrtvu koja napušta sklonište i do godinu dana, nakon datuma napuštanja. Oni posećuju žrtvu gde god da se ona nalazi, kako bi proverili da li je ona ponovo predmet nasilja i pokušavaju da učine sve kako bi ih zaposlili. Predstavljen je jedan slučaj gde su sredstvima dodeljenih od strane Karitasa iz Luksemburga i opštine ponudili grantove za treninge i započinjanje biznisa uglavnom u oblasti poljoprivrede. Sklonište ima blisku saradnju sa Odeljenjem za obrazovanje i zdravstvo pri opštini, kako bi podržali žrtve i njihovu decu da nastave sa svojim obrazovanjem, kao i da žrtve dobiju potrebnu medicinsku pomoć.

Reintegracija zrtava nasilja u porodici

Jedan od izazova sa kojima se suočavaju skloništa je i reintegracija žrtava nasilja u porodici i to iz dva razloga: kao prvo, postoji određena doza rizika kada se zaposli neka žrtva nasilja u porodici, jer postoje slučajevi kada su žrtve nasilja u porodici napadane na putu ka radnom mestu i drugo, zbog nedostatka prilika za zapošljavanje na Kosovu je veoma teško pronaći novo zaposlenje za ove žrtve. Osim retkih uspešnih slučajeva pitanje reintegracije je istaknuto kao jedno od najupečatljivijih praznina u vezi sa uslugama za preživeli nasilja u porodici po Ramesu (2012). Pronalaženje stalnog skloništa/dugoročnog

rešenja za NP preživeli je veliki izazov i preskupo je i malo je učinjeno u tom pogledu. Prema rečima službenika za rodnu ravnopravnost u opštinama, treba dati prioritet žrtvama nasilja u porodici kada su socijalni stanovi dodeljivani ljudima u nevolji – trebalo bi obratiti pažnju na potrebe žrtava nasilja u porodici prilikom dodele socijalnih stanova, pa treba dati prioritet onima iz skloništa.

5.

Proces planiranja budžeta

5.1 Opis budžeta i procedure za pripremu opštinskog budžeta

Informacije predstavljene u ovom delu proizilaze iz postojećeg Zakona o budžetu i finansijama kao i na osnovu intervjua sa Ministarstvom za finansije, Ministarstvom za rad i socijalnu zaštitu, Agencijom za rodnu ravnopravnost i tri opštine koje su obuhvaćene u ovom projektu.

Budžet Kosova se sastoji od četiri glavne kategorije: plate; robe i usluge; kapitalne investicije; transfera i subvencije i komunalne usluge. Budžet se obračunava za svako ministarstvo, opštinu i ostale vladine institucije. Priprema budžeta na Kosovu počinje u januaru a dalji postupak se sprovodi po sledećem: srednjoročni

okvir planiranih rashoda se priprema od strane makroekonomske kancelarije; Komitet za grant priprema prvi cirkular sa lakšim ograničenjima na osnovu ekonomskih kategorija: plate; robe i usluge; kapitalne investicije; transfer i subvencije kao i komunalne usluge. Drugi cirkular se objavljuje sa strožim ograničenjima (limitima); u nekim slučajevima, kada su potrebne promene onda se i dodatni cirkular izdaje sa daljim uputstvima; opštine pripremaju budžet po postavljenim šablonima na osnovu postavljenih ograničenja (limita); budžet uključuje projekte koji će biti finansirani; Ministarstvo finansija finalizira budžet a lokalna samouprava ne može napraviti izmene, ali može podneti zahtev ili žalbu Komitetu grantova koji takođe može biti odbijen.

Glavni izvor prihoda u opštinama su sredstva dobijena od vlade: u 2012. godini samo 17 % prihoda je došlo iz sopstvenih prihoda opština. Opštine primaju Operativne grantove iz Budžeta Republike Kosova i to su: Opšti grant, Poseban grant za obrazovanje i Poseban grant za zdravstvo, uključujući i sekundarno zdravstvo. Grantovi su zasnovani na transparentnim, objektivnim i realnim kriterijumima, dajući na taj način akcenat na veću samostalnost opština u raspodeli i njihovom trošenju ovih sredstava. Opštine takođe primaju sa centralnog nivoa finansiranja sredstva za transfere na ime proširenih i poverenih nadležnosti, ali nijedna od ovih pilot opština ne prima ovaj grant. Indikatori koji su korišćeni za dodelu opšteg granta za opštine su: stanovništvo koje čini osamdeset devet odsto raspodele (89%); broj pripadnika manjinskih zajednica (3%); kao i opštine u kojoj se većina stanovništva sastoji od pripadnika manjinske zajednice (2%). Finansiranje formula za Grant obrazovanja uključuje:

opštinsku raspodelu = plate za nastavnike + plate za administrativno i pomoćno osoblje + robe i usluge + male kapitalne investicije. Poseban Grant za zdravstvo se definiše na osnovu formule po glavi stanovnika, broju zdravstvenih poseta i prosečnoj ceni poseta. Prilagođavanje parametara formule obuhvata i napore da se uzme u obzir nominalni rast stanovništva, inflacije i troškovi realizacije primarne zdravstvene zaštite. Primenjeni kriterijumi su: prosečna poseta po glavi stanovnika pomnoženo sa cenom posete, uključujući inflaciju, množi se zatim sa brojem stanovnika što konkretno rezultira Posebnim grantom za primarnu zdravstvenu zaštitu.

Glavni Zakoni i dokumenta koja su povezana sa budžetiranjem na lokalnom nivou su:

1. Zakon za upravljanje javnim finansjama i odgovornosti (ZUJFO);
2. Zakon o finansiranju lokalne samouprave;
3. Zakoni o godišnjem budžetu i objavljivanje Godišnjeg budžeta;
4. Srednjoročni opštinski budžet (SOB) koji predstavlja vid planiranja za naredni trogodišnji period;
5. dokument sa uputstvima za proces planiranja Budžeta Kosova.

Faze i rokovi za pripremu opštinskog budžeta obuhvataju:

1. Priprema srednjoročnog opštinskog budžeta (SOB) - do 30. juna;
2. Izrada prvog internog opštinskog budžetskog cirkulara;
3. Izrada drugog internog opštinskog budžetskog cirkulara: početni budžetski rokovi za konkretne

- programe i kalendar budžeta - do 1. jula;
4. Podnošenje predloga budžeta u skladu sa programima;
  5. Izrada drugog internog budžeta opštine: kalendar i instrukcije za unutrašnje budžetske rasprave;
  6. Izrada dokumentacije za predlog budžeta;
  7. Podnošenje predloga budžeta u Skupštini opštine - do 1. septembra;
  8. Usvajanje budžeta od strane Skupštine opštine i podnošenje Ministarstvu finansija do 30. septembra.

Važno telo u vezi sa budžetom u opštinama je Komitet za politiku i finansije. Prema Zakonu br. 03/L-040 o lokalnoj samoupravi usvojen je u 2008. godini, dok član 52 definiše sastav i nadležnosti Komiteta za politiku i finansije. Komitetom za politiku i finansije predsedava Predsedavajući Skupštine opštine i njen sastav odražava zastupljenost političkih subjekata u Skupštini opštine.

Komitet za politiku i finansije je odgovoran za razmatranje svih politika, fiskalnih i finansijskih dokumenata, planova i inicijativa uključujući dokumente strateškog planiranja, godišnjeg srednjoročnog budžetskog okvira, godišnjeg plana nabavke, godišnje uredbe o porezima, taksama i naknadama, Godišnji plan revizije rada interne, godišnji srednjoročni budžet i bilo koje promene budžeta tokom fiskalne godine, kao i za izveštaje od gradonačelnika i davanje preporuke za delovanje Skupštine opštine.

Do januara 2009. godine socijalne usluge su bile u nadležnosti Ministarstva rada i socijalne zaštite, koje su obezbeđene kroz svoje centre za socijalni rad, što znači da se svim socijalnim uslugama upravljalo direktno iz vlade, odnosno usluge su bile

centralizovane. Potpisivanjem Memoranduma o razumevanju dana 1. februara 2009. godine - potpisanog od strane Ministarstva rada i socijalne zaštite (MRSZ), Ministarstva za lokalnu upravu, Ministarstva finansija (MF) i opština na Kosovu - Centri za socijalni rad (CSR) su postali deo opštinske administracije i opštinskog odeljenja za zdravstvo i socijalnu zaštitu, pa su tako opštine ostale odgovorne da obezbede pružanje socijalnih i porodičnih usluga u skladu sa odredbama Zakona za porodičnim i socijalnim uslugama iz 2005. godine. Ove nove odgovornosti pokrivaju faze planiranja, budžetiranja i nadzora pružanja socijalnih usluga. Međutim, nisu sve socijalne usluge, iako su bile centralizovane, postale poverene kao vid nadležnosti opština, već su neke čak i ostale centralizovane.

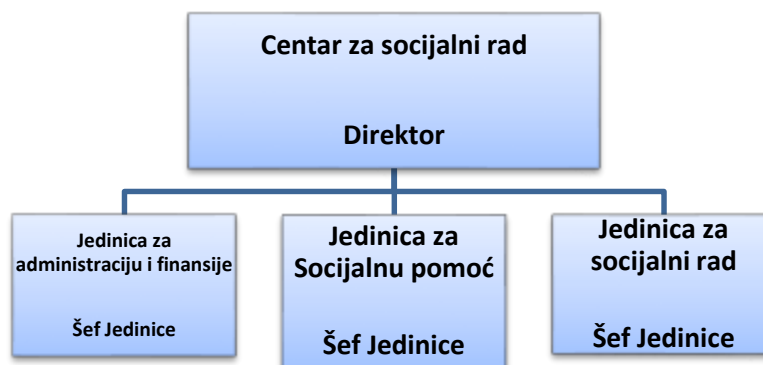
U ovoj novoj organizaciji, Ministarstvo rada drži sve nadzorne funkcije za sve socijalne usluge koje pruža opština, ostaje njena uloga u definisanju politika i delegiranih funkcija a ostaje i u potpunosti odgovorno za centralizovane socijalne usluge. Na osnovu Zakona o finansiranju lokalne samouprave, opštine dobijaju Opšti grant i dva posebna granta - jedan namenski za zdravlje i drugi za obrazovanje. Nema posebnih grantova koji su pripremljeni za pružanje socijalnih usluga (DFID, 2011).

Prema DFID-u (2011), pored opšte oskudice resursa za socijalne usluge na Kosovu, još jedan važan faktor je nedostatak dovoljnog broja kriterijuma za raspodelu sredstava između različitih opštinskih uprava, kao i između sektora za socijalnu zaštitu i sektora za zdravstvo u opštinama. Slično je i na centralnom nivou, pokazatelji/indikator koji se koriste za dodelu Opšteg granta se zasnivaju samo na broju stanovnika u opštinama (DFID, 2011). Očekuje se da se ova slabost može

popraviti novijim i raznovrsnijim podacima na osnovu popisa iz 2011. godine.

Nakon decentralizacije, opštinskim odeljenjima za zdravstvo i socijalnu zaštitu (OOZSZ) je dodeljena uloga implementacije propisa i drugih pravnih akata iz oblasti primarne zdravstvene

zaštite i socijalne zaštite. Na osnovu procesa decentralizacije, ove uprave organizuju i prate isporuku socijalnih i porodičnih usluga na svojoj teritoriji kroz aktivnosti CSR-a. Svaka opština na Kosovu je dužna da poseduje funkcionalan najmanje jedan Centar za socijalni rad.

Prikaz 1: Struktura Centra za socijalni rad

Usluge koje pružaju Centri za socijalni rad za žrtve nasilja u porodici se odnose na pomirenje između bračnih parova i takođe se odnose na zaštitu dece, ako se smatra da su u opasnosti i ako niko od roditelja ne želi decu. Centri za socijalni rad imaju 24 sata otvorenu telefonsku liniju za kontaktiranje osoblja koje takođe prisustvuje tokom intervjua žrtava nasilja u porodici. CSR socijalni radnici su pozvani od strane policije da prisustvuju prilikom sprovođenja intervjua. Utvrđeno je da CSR osoblje nije specijalizovano i angažovano samo za pružanje usluga za žrtve nasilja u porodici, već i za sve druge usluge koje se pružaju od strane centara za socijalni rad (kojih je oko 50 ukupno).

Nedostaci i izazovi u vezi sa uslugama koje pružaju CSR u tri uključene opštine su identifikovani od strane Rames-a (2012), i navodimo ih u nastavku:

- centar za socijalni rad pruža pomoć žrtvama koje ispunjavaju kriterijume za opštu šemu socijalne pomoći. Ovaj mehanizam nije prilagođen da pruži hitnu podršku žrtvama nasilja u porodici;
- centar za socijalni rad pruža neke usluge savetovanja i upravljanje predmetima, ali uglavnom za zaštitu dece. Time se prvenstveno fokusira na pomirenje u slučajevima nasilja u porodici, čak i kada to nije u najboljem interesu žrtve;
- centar za socijalni rad nema budžet za hitne ili potrebe reintegracije.

Od 2009. godine, posle decentralizacije svih opština na Kosovu, one sada zajedno dobijaju 2 miliona Evra koja se dodeljuju kao deo Opšteg granta, ali za finansiranje CSR iz MRSZ (intervju sa šefom odseka za analizu budžeta i procenu siromaštva u MRSZ). Obračun budžeta se vrši po opštinama i MRSZ dodeljuje budžet za svaku opštinu. Opštine obračunavaju

budžet na osnovu ranijih godina, ali do sada nisu koristile podatke o nasilju u porodici kao informaciju koja je potrebna za obračun budžeta. Dakle, zaključak je da se obračun budžeta za socijalni rad u potpunosti sprovodi po opštinskom nađenju i da postoji prostor da se tamo intervenišu ukoliko budžet za oblast nasilja u porodici nije dodeljen. Na osnovu pokrivenih opština, može da se raspiše tender i da se kupuju usluge od nevladinih organizacija, a koje se odnose na nasilje u porodici.

Prema Centrima za socijalni rad, budžet centara je definisan od strane MRSZ i opština dobija samo budžet za plate i za operativne troškove. Zbog praktičnosti, direktor odeljenja za zdravstvo i socijalnu zaštitu u Prištini je intervjuisan da bi se proverilo da li opština ima diskreciono pravo u formiranju budžeta za socijalni rad, kako je saopšteno iz MRSZ. Suprotno onome što je saopšteno iz MRSZ-a, direktor je izjavio da ne postoji budžet, ali postoje pokušaji da se promeni-primeni poseban grant za socijalne usluge kojeg bi uskladili sa postojećim sistemom i budžetom. Opštine deo opšteg granta dobijaju kao budžet za plate i operativne troškove centara, ali nema budžeta za usluge i podršku koja bi mogla biti ponuđena na primer, preživelima nasilja u porodici. Konstatovano je da je UNDP podržao projekat koji sprovodi MŽK za obračun troškova za socijalne usluge pružene NP preživelima koji bi se mogli koristiti kao dobri ulazni podaci za raspodelu budžeta opštinama. Izveštaj je objavljen u septembru 2012.

Od 2006. do 2009. godine, skloništa na Kosovu su finansirana od strane MRSZ-a na osnovu PS, ali od 2009. MRSZ

objavljuje tender za kupovinu usluga od NVO-a za finansiranje skloništa za žrtve nasilja u porodici. Skloništima se plaća 50% njihovih troškova – to su usluge koje su osigurane od strane Ministarstva. Do 2012. godine podrška je bila 1.250 Evra mesečno, dok je u 2012. godini povećana na 2.000 Evra mesečno. Skloništa nisu podržana za plate zaposlenih, već za hranu, higijenu, rad na rehabilitaciji, psihosocijalne i slične usluge. Finansijska podrška od MRSZ-a se vrši iz kategorije subvencije troškova. Konstatovano je da se skloništa žale da troškovi osoblja nisu pokriveni što u periodima kada nema raspoloživih donacija može dovesti skloništa do zatvaranja.

Zalaganje za podršku skloništima je takođe zabeleženo u srednjoročnom okviru rashoda za period 2013.-2015. koji ima za cilj „povećanje blagostanja i podršku porodicama, kroz pružanje socijalne pomoći i socijalnih usluga za ugrožene kategorije“. MRSZ planira da sprovede finansiranje za 7 skloništa za zaštitu žrtava nasilja u porodici i zaštitu žrtava trgovine ljudima, kroz osiguranje takvih usluga iz NVO i sufinansiranjem od donatora.

Predlog MRSZ-a je da se stvori poseban grant za socijalni rad, uključujući usluge za žrtve nasilja u porodici, koji bi se obračunavali na osnovu pouzdanih ulaznih podataka na osnovu kojih bi se vršila budžetska izdvajanja za svaku opštinu. Međutim, postojeći Zakon o opštinskim finansijama ne dozvoljava kreiranje takvog jednog granta. Važno je napomenuti da će MRSZ početi da sertifikuje (licencira) socijalne radnike na Kosovu, čime će osigurati garanciju kvaliteta, jer do sada to nije postojalo pa nije bilo moguće uraditi proveru kvaliteta usluga sigurnih kuća

(skloništa) i drugih usluga sprovedenih u skladu sa standardima.

Prema Rames-u (2012), iako Uprava za zdravstvo i socijalno staranje ima veću fleksibilnost, jer se njenim budžetom upravlja na opštinskom nivou, u praksi, međutim, daje vrlo slabu podršku preživelim NP uz neke retke izuzetke. Ovo uključuje plaćanje zakupnine za dve žrtve u Gnjilanu i izgradnju kuće za jednu žrtvu u Gnjilanu (uz podršku međunarodnog donatora i gradonačelnika u vidu subvencije iz budžeta) (Rames, 2012).

Izvršni direktor i službenici iz Agencije za rodnu ravnopravnost su izjavili da njihova agencija nije uključena u bilo kom procesu planiranja budžeta za NP i da takođe ne prijavljuju i ne primaju izveštaje za NP iz opština. U julu 2012. godine, Nacionalni koordinator za praćenje sprovođenja Strategije i Akcionog plana protiv nasilja u porodici je imenovan (zamenik ministra Ministarstva pravde koja izveštava Vladu Kosova) da prati i nadgleda implementaciju strategije u kojoj su definisani ciljevi, aktivnosti i nadležne institucije. Istaknuto je da će Zakon o rodnoj ravnopravnosti uključiti rodno budžetiranje kao jedan od članaka, što ARR željno očekuje i pored određenih rezervi koje imaju u vezi sa njegovom implementacijom. Međutim, smatraju ovo kao dobar prvi korak. Što se tiče budžeta na lokalnom nivou, jedan od službenika Agencije je naveo da je budžet za NP u odgovornosti MRSZ-a pa stoga nema potrebe da ga planiraju na lokalnom nivou. Konstatovano je da je namera ARR-a da uspostavi Kancelarije za rodnu ravnopravnost u opštinama koje bi imale svoj budžet i time bi se takođe osigurala budžetske aktivnosti za NP. Trenutno su službenici za rodnu ravnopravnost pod

Jedinicom za ljudska prava bez posebne budžetske linije i obično službenici za RR samo sprovode još jedan zadatak u okviru Jedinice i kao rezultat toga imamo samo ograničeni broj aktivnosti u oblasti rodne ravnopravnosti.

5.2 Procedure opštinskog budžeta: kako su definisani prioriteti i kako se sprovodi raspodela: nalazi iz intervjua

Pošto smo u prethodnom odeljku objasnili budžetske procedure, u ovom odeljku ćemo predstaviti informacije koje smo prikupili kroz razgovore sa predstavnicima Odeljenja za finansije u tri opštine sa fokusom na to kako se budžet definiše i kako se određuju prioriteti.

Prema opštini Gnjilane, opština dobija cirkular iz Ministarstva finansija koji je poslat svim odeljenjima. Ograničenja su već postavljena od strane Ministarstva, kada su u pitanju iznosi za plate, robe i usluge, komunalije i subvencije. U opštini Gnjilane zahtevi iz drugih odeljenja se analiziraju od strane predsednika i Komiteta za politiku i finansije što je regulisano Zakonom o lokalnoj samoupravi. Komitet je glavni organ koji odobrava budžet i šalje ga opštinskoj skupštini na usvajanje. Konstatovano je da su male promene u budžetu iz godine u godinu zbog budžetskih ograničenja koje Kosovo ima. Tendencija je da se većina rashoda planira za kapitalne investicije. U okviru limita za kapitalne investicije

ograničenja su postavljena od strane odeljenja koja treba da predlože projektne ideje koje se potom šalju Kancelariji za projekte na razmatranje. Konstatovano je da je zbog izgradnje autoputa smanjen budžet opštine za kapitalne investicije. Time se smatra da je budžet mali i da postoji malo fleksibilnosti pri opštini zbog činjenice da oko 70 odsto budžeta dolazi iz centralne vlade, a samo 30 odsto je iz sopstvenih izvora opštine.

Jednom kada je budžet dogovoren između gradonačelnika i Komiteta za politiku i finansije (koji se sastoji se od grupe odbornika koji su predstavnici svih političkih stranaka: gradonačelnik + 3 predstavnika iz PDK (trenutno u vlasti); 3 iz LDK i 1 iz AAK i AKR: ovakva postava je regulisana Zakonom), KPF zatim organizuje javnu raspravu sa građanima opštine Gnjilane.

Tokom intervjua u Dragašu je istaknuto da je prvi korak izrada srednjoročnog okvira troškova koji se podnosi opštinskoj skupštini na razmatranje. Drugi korak podrazumeva postavljanje prioriteta od strane direktora odeljenja. Na trećem koraku prva budžetska ograničenja su postavljena i nastavlja se sa pripremom budžeta do 30. septembra, do kada budžet za narednu godinu treba da bude odobren. Gradonačelnik do 1. septembra podnosi predlog budžeta Skupštini opštine i Skupština zatim određuje prioritete na osnovu predloga od strane gradonačelnika. Budžet se priprema na osnovu budžeta od prethodnih godina. Konstatovano je da su godišnji izveštaji iz prethodnih godina važan izvor informacija kada se priprema budžet jer omogućava da se eliminišu slabosti iz prethodnih godina.

Iz intervjua koje je sproveden u Đakovici, istaknuto je da je budžet pripremljen na osnovu Zakona o upravljanju javnim finansijama i odgovornosti. Opština priprema budžet na osnovu cirkulara za svaku godinu, koje priprema Ministarstvo finansija. Prioriteti su postavljeni od strane Borda direktora, Komiteta za politiku i finansije i Skupštine; opštine zatim organizuju javne rasprave u urbanim i ruralnim sredinama. Budžet se takođe priprema i planira uzimajući u obzir Strategiju za ekonomski razvoj opštine, grada i Plana o ruralnom razvoju. Podaci o prihodima i rashodima svakog odeljenja iz prethodnih godina se koriste na zdravoj osnovi.

Za razliku od Dragaša i Gnjilana, u opštini Đakovica se jednom nedeljno održavaju sastanci Borda direktora, a ove sastanke predvodi gradonačelnik. Na ovim sastancima prisustvuju: predsedavajući skupštine, zamenik gradonačelnika, direktori svih odeljenja, službenik kancelarije za rodnu ravnopravnost, kao i šef Kancelarije za zajednice i povratnike, kao i informisanje. Na ovom sastanku svi učesnici izveštavaju gradonačelnika o njihovim aktivnostima. Na ovim sastancima se razmatraju svi zahtevi za različite organe u opštini uključujući i one koje dolaze iz civilnog društva a zatim se donose odluke koje su odobrene od strane gradonačelnika. Pre toga Bord direktora prima dokumente koji se odnose na zahteve o kojima se zatim raspravlja. Sve donesene odluke i zapisnici se zatim objavljuju na internet stranici.

6. Finansijska raspodela na lokalnom nivou za rešavanje nasilja u porodici: nalazi iz intervjua

Pošto je fokus ovog izveštaja povezan sa budžetiranjem za oblast nasilja u porodici, tokom intervjua sa šefovima Odeljenja za finansije postavljeno je pitanje o tome koliko finansijskih sredstava izdvajaju opštine za aktivnosti koje su povezane sa zaštitom i reintegracijom kao i svim drugim povezanim aktivnostima za žrtve nasilja u porodici. Nalaze iz intervjua smo predstavili u ovom odeljku.

U Gnjanu je napomenuto da ne postoji budžetska linija za aktivnosti protiv nasilja u porodici. Opština je obezbedila zgradu i plaćanje komunalnih troskova za centar, što se isplaćuje iz opštinskog budžeta i to iz stavke za komunalije. Slično tome, ne postoji budžetska linija za Kancelariju za rodnu ravnopravnost i rodno povezanih projekata, ali u tim slučajevima gradonačelnik finansira takve projekte kada to budžet dozvoljava. Službenica za rodnu ravnopravnost nam je dala neke primere kada je gradonačelnik iz budžeta svoje kancelarije finansirao plaćanje zakupa i

troškove za drva za grejanje jednoj žrtvi nasilja u porodici, koja posle 6 meseci boravka u skloništu nije imala gde da ode. Gradonačelnik je takođe sponzorisao štampanje letaka za informativnu kampanju o nasilju u porodici. Sve ovo se desilo zbog sopstvene volje gradonačelnika da podrži projekte iz oblasti rodne jednakosti.

U Đakovici ne postoji budžetska linija i alokacija za NP. Na pitanje o vremenskoj raspodeli radnog vremena i koliko od svog radnog vremena službenica za rodnu ravnopravnost provodi na usluge koje se odnose na nasilje u porodici, direktor je izjavio da ona provodi mnogo vremena na radu u vezi sa NP i takođe prisustvuje svim budžetskim javnim raspravama. Međutim, prema službeniku za rodnu ravnopravnost, ona vrlo malo vremena provodi na podržavanju žrtava nasilja u porodici. U 2011. opština Đakovica je podržala sklonište „Sigurna kuća“ sa 5.000 Evra kao i druge nevladine organizacije koje su podržane u zavisnosti od njihovih projekata i opštinskih mogućnosti.

Slično kao i u ove druge dve opštine, u Dragašu ne postoji budžet za NP ni u 2011. niti u 2012. i do sada nije bilo finansiranja za NP aktivnosti. Direktor finansija nije informisan na vreme da su službeniku za rodnu ravnopravnost potrebna sredstva za aktivnosti vezane za NP. Ne postoji posebna budžetska linija za podršku NVO, ali su od transfera i subvencija projekti podržani onda kada ih predstavi službenik za rodnu ravnopravnost, ali to opet zavisi od finansijskih sredstava. Na osnovu službenika za rodnu ravnopravnost, do sada nijedan projekat nije bio finansiran. Na pitanje kako se finansira sklonište, odgovor je bio da za to treba pitati CSR.

Zapravo ne postoji sklonište u Dragašu, ali ono u Prizrenu pokriva i Dragaš. Oblast Dragaša koristi sklonište u Prizrenu a iz intervju sa Direktorom skloništa u Prizrenu, napomenuto je da oni nikada nisu bili u kontaktu sa službenicima iz Dragaža i da nikada nisu dobili ikakvu podršku od njih.

7. Proces učestvovanja u vezi sa pripremom budžeta na opštinskom nivou: nalazi iz intervjua

Član 68 o javnim informacijama i konsultacijama iz Zakona br. 03/L-040 o lokalnoj samoupravi usvojen je 2008. godine i navodi da svaka opština održava periodično, najmanje dva puta godišnje, javni sastanak na kojem može učestvovati svako lice ili organizacija koja ima interes u opštini. Datum i mesto sastanka se objavljuju najmanje dve nedelje unapred. Jedan od sastanaka treba biti održan tokom prvih šest meseci ove godine. Član, međutim, ne ukazuje na to da bi jedan sastanak trebalo da bude na temu predloga budžeta.

Prema rečima direktora za finansije u Gnjilanu, na javnoj raspravi učestvuju Komitet za politiku i finansije i direktori svih odeljenja, dok je službenik iz Kancelarije za rodnu ravnopravnost prisutan u svojstvu posmatrača. Na pitanje o rodnoj pripadnosti gore navedenih učesnika, naveo je da dugi niz godina (7-8 godina) svi članovi tima su muškarci, delegirani od svih političkih stranaka. Budžet je predstavljen u Evrima, ali samo kao ukupan iznos za grupu kapitalnih investicija i prema rečima direktora za finansije, ovo je jedina vrsta rashoda gde postoji fleksibilnost za promenu. Bilo je iznenađujuće da je samo lista projekata predstavljena bez iznosa za svaki projekat. Javna rasprava se održava jednom godišnje i to samo na jednom mestu u sali Skupštine opštine. Što se tiče učesnika, navedeno je da iako se informacije distribuiraju širom opštine uključujući i ruralne sredine (bilbordi i objavljivanje na sajtu) na ovim javnim raspravama učesnici su u većini slučajeva opštinski službenici koji razgovaraju u ime zajednice odakle dolaze, bez prisustva žena i nevladinih organizacija koji ne prisustvuju tim raspravama. U ovim raspravama učesnici komentarišu i daju predloge koji se odnose na projekte kapitalnih investicija. Na osnovu takvih predloga, trebalo bi da se dalje krene sa izgradnjom škole, izgradnjom puteva i sličnih predloga. Nakon što uzmu u obzir komentare i predloge, može se desiti da se predlozi promene, iako veoma retko, kada su jednom isti odobreni od Skupštine opštine i Ministarstva za finansije, pa se budžet objavljuje na internet stranici. Nema informacija o tome koji su predlozi, s obzirom da samo opštinski službenici prisustvuju na održanim javnim raspravama.

Interesantno je da su se informacije, koje nam je ponudila službenica za rodnu ravnopravnost u Gnjilanu, dosta razlikovale od onoga što nam je rečeno od strane Direktora za finansije u vezi sa učestvovanjem žena na javnim raspravama. Ona je navela da je oko 20 % žena zastupljeno kao učesnice, dok je direktor izjavio da građani ne učestvuju na raspravama već samo službenici. Službenica za RR je izjavila da je ona stalni član tima tokom javnih rasprava, dok je direktor objasnio da je ona samo posmatrač na tim sastancima.

Kada je u pitanju proces učestvovanja u kreiranju opštinskog budžeta, opština Đakovica organizuje javne rasprave sa građanima Đakovice. Informacije o javnim raspravama su osigurane kroz medije, to jest od lokalnih radio i TV stanica. Neke NVO učestvuju na ovim sastancima ali ovi predstavnici nisu direktno pozvani već slično građanima, obaveštavaju se preko medija. Javne rasprave se održavaju u sali Skupštine opštine, dok se u ruralnim oblastima održavaju u školama i objektima kulture. U javnim raspravama učestvovali su: gradonačelnik, predsedavajući Skupštine, direktor za finansije i razvoj, službenik za RR, itd. Prema rečima direktora finansija, na javnim raspravama su žene zastupljene preko NVO, ali to nije navedeno od strane službenika za RR. Budžet je predstavljen u Evrima i u procentima. Uglavnom su predlozi fokusirani na poboljšanje infrastrukture. Što se tiče preporuke koje se odnose na nasilje u porodici, direktor je izjavio da se predlozi suočavaju sa socijalnim uslugama za žrtve NP-a. Preporuke su uzete u obzir na osnovu opštinskih fiskalnih mogućnosti.

Javna rasprava u Dragašu se istovremeno koristi i kao mehanizam učestvovanja u pripremi budžeta. Obaveštenje o održavanju javne rasprave se objavljuje kroz lokalne medije pa se direktne pozivnice ne šalju predstavnicima NVO-a. Sastanci se održavaju u sali Skupštine opštine. Svi zainteresovani pojedinci iz opštine mogu da učestvuju kao i službenik za rodnu ravnopravnost. Navedeno je da postoji slabo prisustvo javnosti na ovim sastancima i da ženske NVO prisustvuju ovakvim sastancima, ali to nije potvrđeno od strane službenice za RR koja je to kritikovala, navodeći da žene ne učestvuju na ovim raspravama. Budžet je predstavljen u apsolutnim vrednostima. Predlozi su uglavnom povezani sa infrastrukturnim projektima. Intervjuisana osoba se nije mogla setiti primera kada je dat neki predlog u vezi sa nasiljem u porodici. Predlozi se analiziraju i ako je moguće, naprave se neke promene, pa se zatim konačna forma budžeta objavljuje na internet stranici opštine.

8.

Ljudski resursi koji su aktivni u radu na pitanjima NP-a u opštinama: službenik za rodnu ravnopravnost

U opštini Gjilane službenik za RR u svom opisu poslova se ne bavi nasiljem u porodici a ne postoji ni odvojeni budžet za projekte o rodnoj ravnopravnosti i NP-u. Službenik za RR je objasnio da postoji radna grupa koja je potpisala Memorandum o razumevanju između članova koordinacionog mehanizma i opštine kako bi razgovarali o pitanjima vezanim za NP i to na redovnim sastancima na kojima je prisutan službenik za RR, kao član. Kada smo je pitali o izveštavanju, ona je izjavila da svi članovi radne grupe izveštavaju u okviru njihove oblasti rada i onda izveštavaju gradonačelnika i to dva puta godišnje. Na pitanje da li je ona ikada zahtevala budžet, ona je izjavila da jeste, ali čini se da su više bili u pitanju zahtevi za kancelarijski materijal. Međutim, ona je isto navela da je zahtevala budžet za podršku osobama žrtavama nasilja u porodici kada su iste izlazile iz skloništa. Međutim, kada smo zatražili dokumentaciju, jedini dokument koji nam je ponuđen bio je Memorandum o razumevanju i izveštaji ili zapisnici sa sastanaka.

U Gnjljanu je obavljen intervju i sa koordinatorom kancelarije za ljudska prava čiji je deo i službenica za rodnu ravnopravnost. On je objasnio da njegov opis radnog mesta ne uključuje poslove koji se odnose na NP i takođe je potvrdio da opština nema budžet za NP u okviru ove kancelarije. Budući da se radi o kancelariji koja je uspostavljena pre godinu i po dana, on nije naišao ni na jedan zahtev u vidu predloga projekta od nevladinih organizacija koji se odnose na nasilje u porodici. Suprotno od službenika za RR, on je izjavio da su sastanci radne grupe održani samo jednom tokom godinu i po dana. Na pitanje da li su angažovani u pripremi

budžeta, naveo je da gotovo nikad nisu pozvani, jer se plaše njihove tačke gledišta i pristupa sa aspekta ljudskih prava.

U Đakovici je rečeno da službenica za rodnu ravnopravnost provodi dosta vremena na aktivnosti koje se odnose na nasilje u porodici. Službenica za RR je izjavila da je ona aktivna u mehanizmu koordinacije, dok je na pitanje za aktivnosti spomenula kampanje podizanja svesti koje se organizuju svake godine. Nedostatak budžeta sa navodi kao glavna prepreka za osiguranje podrške za žrtve nasilja u porodici. Konstatovano je da se žrtve s vremena na vreme obraćaju službenicima sa zahtevom za podršku, ali zbog nedostatka sredstava malo podrške može da se osigura.

U Dragašu je službenik za rodnu ravnopravnost naveo da ne postoje aktivnosti koje su povezane sa NP-om i finansijskom podrškom. Službenik za RR je naveo da zbog ograničenog budžeta i nedostatka volje, skoro ništa nije urađeno u oblasti rodne ravnopravnosti.

Ni u jednoj od opština opis dužnosti službenika za RR ne obuhvata dužnosti u vezi sa NP-om, dok po ARR, iako opis dužnosti službenika za RR ne obuhvata poseban deo kojim se navodi i NP, smatra da se podrazumeva da je i to deo njihovih poslova i dužnosti.

Ako pročitamo magazin iz 2012. koji je izdala ARR, možemo primetiti da je Službenica za rodnu ravnopravnost u Gnjljanu distribuirala brošure i pamflete na tri jezika o važnosti prijavljivanja nasilja u porodici. U Đakovici je 25. novembra 2011. bila organizovana debata o fenomenu nasilja u porodici. Međutim, nije bilo

navedenih aktivnosti kada je u pitanju Dragaš.

Službenici iz ARR su napomenuli da dosta zavisi od toga koliko su aktivni SRR na opštinskom nivou. Oni su naveli da je opština Dragaš siromašna i da zbog toga postoji i nedostatak podrške za oblast NP-a.

9.

Funkcionisanje mehanizma koordinacije i nivo znanja o pružaocima usluga o NP-u i ROB-u: nalazi iz ankete sa članovima mehanizma koordinacije

Nalazi iz ankete sa članovima mehanizma koordinacije

U tri opštine, 23 upitnika je raspodeljeno, dok je 21 popunjen i primljen nazad.

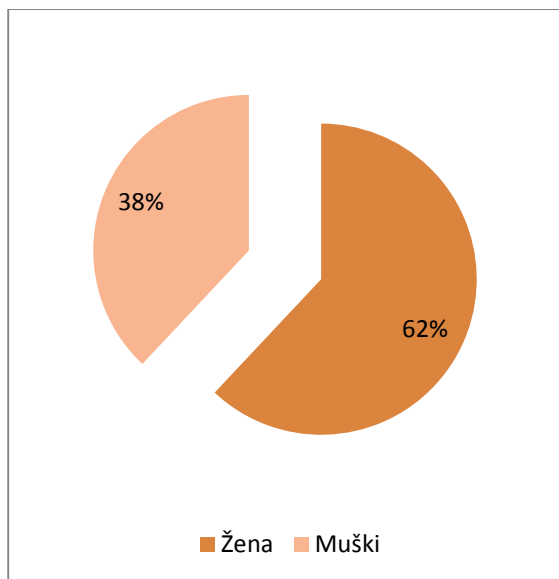
Rezultate vam predstavljamo u sledećem tekstu.

Poznavanje zakona i dokumenata u vezi sa nasiljem u porodici

Brojni dokumenti i zakoni koji se odnose na rodna pitanja sa kojima su ispitanici upoznati, obuhvataju: Zakon o rodnoj ravnopravnosti, Zakon o zaštiti od nasilja u porodici, Ustav Republike Kosovo, Zakon o radu, Zakon protiv diskriminacije, Zakon o porodici, Krivični zakonik, Zakon o socijalnim i porodičnim uslugama, Zakon o zaštiti dece i Zakon o nasledstvu. U vezi sa poznavanjem strategija i programa, najpoznatiji dokumenti su: Nacionalni program o rodnoj ravnopravnosti, Nacionalni program za borbu protiv nasilja u porodici i Zakon protiv trgovine ljudima. Bilo je nekoliko slučajeva gde nijedna strategija niti plan nije bio pomenut. KEDDŽ, Univerzalna deklaracija o ljudskim pravima, Evropska povelja o ljudskim pravima i Rezolucija saveta bezbednosti 1325, predstavljaju najpoznatija međunarodna dokumenta u vezi sa rodnim pitanjima. Ipak, kod ovog pitanja bilo je i ispitanika (oko 30%) koji nisu dali svoj odgovor, što znači da nisu upoznati sa međunarodnim dokumentima.

Svi ispitanici su naveli da su upoznati sa Zakonom o zaštiti od nasilja u porodici. Kada smo pitali ispitanike u vezi sa obukom o standardima/pravilnicima u vezi sa nasiljem u porodici, 85 odsto je odgovorilo pozitivno dok je 15 odsto izjavilo da nisu imali ikakvu obuku (Prikaz 1).

Prikaz 1: Da li ste prošli kroz obuku i treninge na radu u vezi sa standardima/pravilnicima koji su povezani sa nasiljem u porodici?

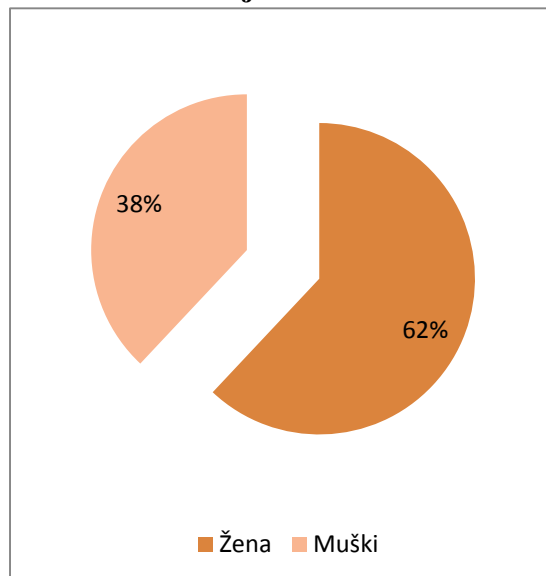

Funkcionisanje mehanizama koordinacije

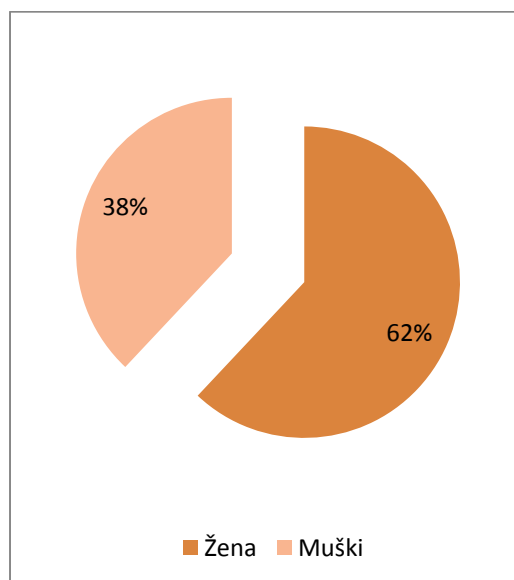
Članovi mehanizma koordinacije, zajedno sa osim članova u Dragašu gde je mehanizam koordinacije nedavno uspostavljen, bili su pitani koliko puta su se sreli u okviru mehanizma koordinacije i većina ispitanika je izjavila da su učestvovali nekoliko puta na sastanku i to u rasponu od 1 do 7 puta.

Jedno pitanje je bilo da li je institucija ispitanika imenovala osobu za mehanizam koordinacije i u 95 odsto slučajeva ispitanici su potvrdili imenovanje, dok u pet odsto slučajeva nijedna osoba nije nominovana (Prikaz 2). Među imenovanim predstavnicima, 60 odsto su žene dok je 40 odsto muškaraca (Prikaz 3).

Prikaz 2: Da li je osoba nominovana?

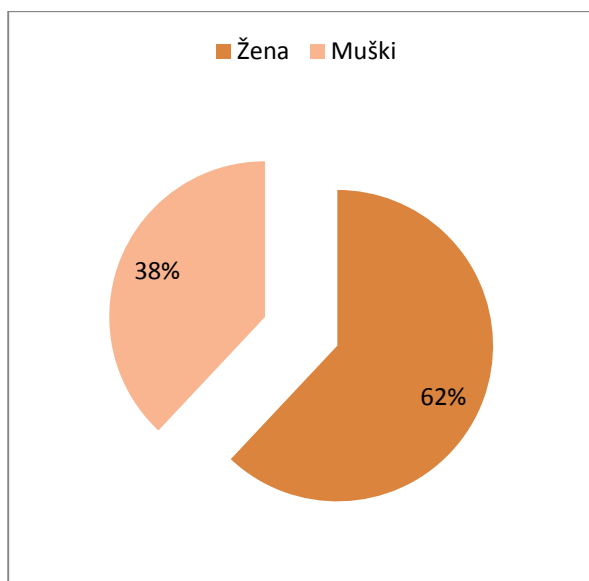

Prikaz 3: Rod imenovane osobe

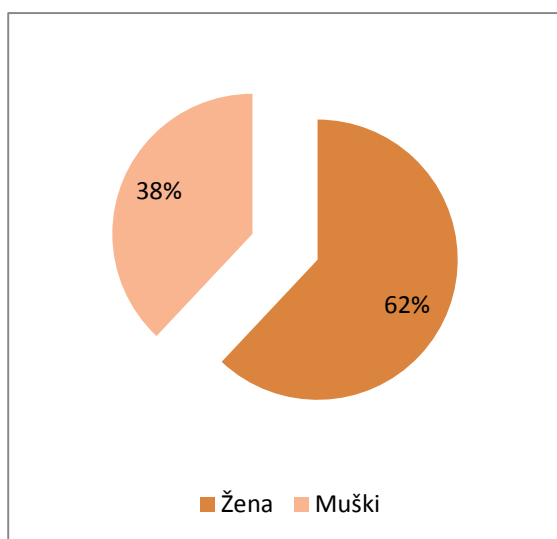

Više od 20 odsto ispitanika je izjavilo da su propustili sastanak mehanizma koordinacije (Prikaz 4) -19 osoba je odgovorilo, a kao glavni razlog, od strane 12 ispitanika, navedeno je da su zauzeti. Kao što se može primetiti (Prikaz 5), osam odsto ispitanika je odgovorilo da su propustili sastanak jer su bili kasno obavješteni, što ukazuje da postoji prostor za boljom koordinacijom mehanizma.

Prikaz 4: Da li ste propustili sastanak?

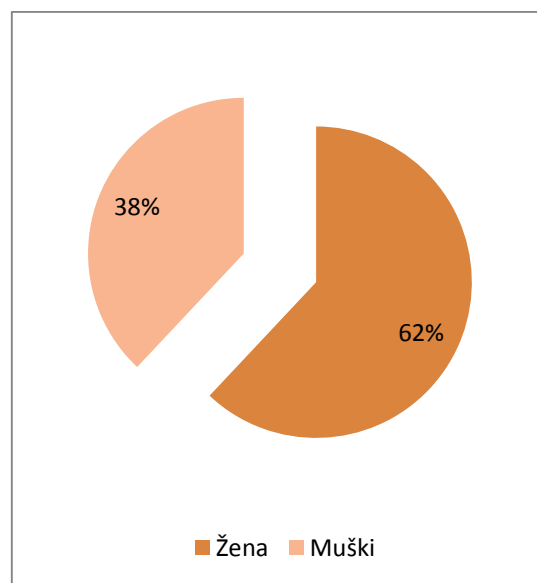
Prikaz 5: Razlozi za propuštanje sastanka

Podaci pokazuju da 38 odsto ispitanika smatra da je mehanizam koordinacije veoma koristan, dok 62 odsto smatra da je korisno s obzirom na podršku kvalitetnijim uslugama za NP žrtve i uopšte da se bave pitanjima nasilja u porodici (Prikaz 6).

Nijedan ispitanik nije zaokružio odgovor „nije korisno“ što potvrđuje značaj koordinacionog mehanizma.

Prikaz 6: Koliko je koristan mehanizam koordinacije?

Na pitanje o koristima koje proizilaze iz mehanizma koordinacije odgovori su bili sledeći: jačanje saradnje između institucija koje su deo mehanizma; poboljšanje kvaliteta usluga koje se nude žrtvama nasilja u porodici; razmena informacija o pitanjima i problemima u vezi sa slučajevima nasilja u porodici; bolja koordinacija aktivnosti institucija i dela koordinacionog mehanizma. Neki ispitanici veruju da mehanizam koordinacije takođe promoviše podizanje svesti u vezi sa NP i povećava poverenje u institucije koje se bave pružanjem usluga za žrtve nasilja u porodici.

Što se tiče funkcionisanja mehanizama koordinacije, glavni problemi koji su identifikovani su: neregularni sastanci, loša

koordinacija, nedostatak koordinatora mehanizma i nedostatak kancelarije; nedostatak budžeta za mehanizam i neredovno učešće članova na sastancima.

Imajući u vidu navedene slabosti, ispitanici su zamoljeni da predlože šta treba promeniti da se poboljšaju primećene slabosti i njihovi odgovori su bili sledeći: veći angažman svih članova mehanizma koordinacije; imenovanje koordinatora za mehanizam, češći sastanci, finansijska sredstva za koordinacioni mehanizam, distribucija zadataka među članovima, veća saradnja odeljenja u okviru opštine, zajednička odluka za zajedničke aktivnosti,

potrebe za razvoj kapaciteta radi boljeg obavljanja zadataka.

Podaci u tabeli 1 obuhvataju pregled odgovora vezanih za potrebe razvoja kapaciteta za institucije koje su deo mehanizma koordinacije. Može se primetiti da je odgovor „treninzi na poboljšanju usluga za preživle NP-a“ bio najviše označen kao potreba; jednak procenat ispitanika naveo je potrebu za obukom o zakonima i propisima koji se odnose na NP i o tome kako mehanizam koordinacije treba da funkcioniše, gde su treninzi takođe potrebni.

Tabela 1: Koje su razvojne potrebe za Vašu instituciju?

	Broj	%
Obuka o zakonima i uredbama u vezi sa NP	9	45
Obuka o poboljšanju usluga za žrtve NP-a	10	50
Obuka o načinu funkcionisanja koordinisanog odgovora zajednice protiv NNZ/NP (mehanizam koordinacije)	9	45
Izrada internih protokola/uredbi/PS-a kako bi osigurali rad mehanizma koordinacije (ako takav PS ne postoji)	6	30

Drugo postavljeno pitanje je bilo ono oko toga šta treba da učini centralna Vlada u cilju pružanja boljih usluga za preživle NP-a i njihovi odgovori su prikazani u tabeli 2. Dodavanje budžetske linije za opštine je ocenjeno kao najadekvatnija intervencija od strane centralne Vlade - 80 odsto ispitanika je navelo ovu meru. Oko

75 odsto smatra da je praćenje implementacije Zakona o zaštiti od NP-a važna mera koju centralna vlast može da preduzme, dok 65 odsto navodi da centralna Vlada treba da obezbedi da Strategija za zaštitu od DV bude u potpunosti implementirana.

Tabela 2: Šta treba da preduzmu institucije centralne Vlade kako bi osigurali adekvatne usluge za žrtve NP-a?

	Broj	%
Dodavati budžetske kategorije u opštinama za zaštitu od NP-a	16	80
Osigurati potpunu implementaciju Strategije za zaštitu od NP-a	12	60
Nadgledati implementaciju Zakona o zaštiti od NP-a	15	75

Po datim odgovorima, treba da postoji specijalni tim koji će raditi na NP slučajevima na opštinskom nivou, a treba da postoji i specijalna budžetska linija na opštinskom nivou za pružanje usluga NP žrtvama.

Glavni problemi sa kojima se suočavaju žrtve nasilja u porodici

Glavni problemi sa kojima se suočavaju žrtve nasilja u porodici su: rehabilitacija, reintegracija, zbrinjavanje, nezaposlenost, nedostatak finansijskih sredstava za žrtve nasilja u porodici, nedostatak odgovarajuće lokacije u policijskoj stanici za intervjuisanje NP žrtve, slabo nasleđivanje imovine od strane žena, nedostatak stambenog skloništa i sigurnost za preživjele NP-a.

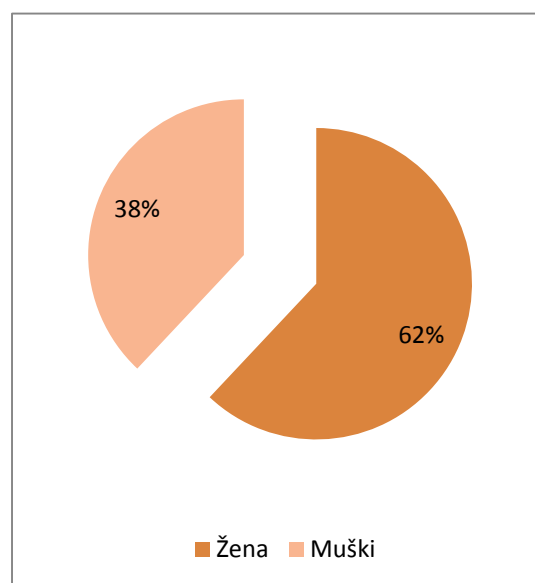
Znanje o ROB-u

Na pitanje o tome šta članovi koordinacionog mehanizma misle o rodno odgovornom budžetiranju, njihovi odgovori su bili: ROB znači da oba roda podjednako imaju koristi iz budžeta; većina je navela da ROB shvata kao posebnu stavku za rodna pitanja na centralnom nivou; poseban budžet za zapošljavanje žena; uspostavljanje fondova na osnovu roda; raspodela budžeta na rodnoj osnovi; ROB se smatra instrumentom koji omogućava kreiranje politike u cilju zadovoljavanja potreba muškaraca i žena u cilju postizanja rodne ravnopravnosti; ROB i analize o tome kako rashodi i prihodi utiču na žene i devojke u odnosu na muškarce; procena budžeta i prihodi iz rodne perspektive; i uspostavljanje budžeta koji

promoviše rodnu ravnopravnost. Postojala su dva odgovora „ne znamo“.

Na prikazu 7 može se konstatovati da je 11 odsto (2 ispitanika) izjavilo da im institucija primenjuje pristup rodnog budžetiranja, dok su ostali odgovorili negativno. Znajući da se rodno budžetiranje ne primenjuje na Kosovu, dva pozitivna odgovora ukazuju na to da je rodno budžetiranje pogrešno shvaćeno u ova dva slučaja.

Prikaz 7: Da li Vaša institucija sprovodi rodno budžetiranje?

Kada smo pitali zašto institucije ne sprovode ROB, odgovori su varirali od onih koji navode nedostatak decentralizacije kao razlog, do onih da sudu na primer nije potreban takav budžet i da ne postoji takva politika na snazi u njihovoj instituciji.

Kao što se očekivalo, svi ispitanici su izjavili da su potrebe žrtava NP-a prioritet

za njihove institucije. Kako se ti prioriteti definišu može da se utvrdi uglavnom kroz individualne intervjuje, zatim na sastancima u zajednici, a najmanje primenjena

metodologija je kroz fokus grupe (Tabela 3).

Tabela 3: Koju metodologiju koristi Vaša institucija kako bi potrebe žrtava NP-a odredila kao prioritete za Vašu instituciju?

	Broj	%
Individualni intervjui	7	70
Fokus grupe	2	20
Sastanci sa zajednicom	3	30
Broj ispitanika	10	100

Predlozi za poboljšanja

Poslednje pitanje koje smo postavili članovima mehanizma koordinacije bilo je da sami dodaju predloge o tome kako poboljšati kvalitet usluga za žrtve NP-a, kako poboljšati funkcionalnost mehanizma koordinacije i potrebe za razvojem kapaciteta. Zabeležili smo sledeće predloge:

- osnažiti funkcionalnost mehanizma koordinacije i njegovo aktiviranje u okviru opštine;
- raditi na rehabilitaciji, edukaciji, zapošljavanju i reintegraciji žrtava NP-a;
- finansijski podržati skloništa od centralnog i lokalnog nivoa;
- stvoriti poseban prostor u policijskoj stanici za decu i žrtve nasilja u porodici kada se sprovede intervjui
- osigurati implementaciju zakona o rodnoj ravnopravnosti.

10. Trenutna dešavanja u vezi sa NP: KMŽ; OEBS i UNDP

Kao što je navedeno u ovom dokumentu, ARR je primetila jedan pozitivan razvoj događaja, a to je najava da će novi Zakon o rodnoj ravnopravnosti (Zakon će biti revidiran) imati član o rodnom budžetiranju. Takođe, ARR je istakla potrebu za imenovanjem koordinatora za praćenje sprovođenja Strategije i Akcionog plana o zaštiti od nasilja u porodici čime bi se pojačala podrška žrtvama nasilja u porodici.

**OEBS: sastanak sa Xhyljetom Devolli:
Nacionalni pravni savetnik za žene i
decu, kontakt osoba za rodna pitanja;
OEBS Odeljenje za ljudska prava i
zajednice**

OEBS je organizovao obuku sa institucijama koje su uključene u sprovođenje Zakona o zaštiti od nasilja u porodici. Učesnici su bili: zaštitnici žrtava, policajci, socijalni radnici, službenik za rodnu ravnopravnost, službenici iz skloništa i nevladine organizacije koje se bave aktivnostima vezanim za NP preživjele i mediji. OEBS će krajem novembra početi obuku o rodnoj ravnopravnosti sa opštinskim službenicima iz svih opština koje se uglavnom fokusiraju na kreiranje politike, a ne na budžetiranje.

Sastanak sa Rrezeom Duli na poziciji Menadžera projekta Podrške decentralizaciji na Kosovu, u periodu 2008-2012.

Prema Rreziju, UNDP je angažovan u opštinskim razvojnim planovima, ali oni ne pokrivaju rodno pitanje, jer su ovi planovi pripremljeni sa ekonomske tačke gledišta. U daljem tekstu su navedeni treninzi koji su obezbeđeni od strane UNDP-a u vezi sa budžetom i rodnom ravnopravnošću.

U 2009. godini UNDP je organizovao program obuke „Izgradnja kapaciteta državnih službenika novoosnovanih opština“ koji sadrži 11 modula, među kojima je bio modul obuke 1 o opštinskom planiranju budžeta i izvršenju budžeta po opštinama: Severna Mitrovica, Gračanica, Ranilug, Parteš, Klokot i u Ministarstvu lokalne samouprave i administracije. Ciljne grupe su: državni službenici, službenici opštinskog budžeta, direktori, a naravno sadržaj obuke je bio: planiranje budžeta, razvoj kapaciteta za identifikaciju potreba, realnije planiranje budžeta, upoznavanje sa zakonskim procedurama u ovom procesu i rodno budžetiranje.

U 2010. godini UNDP je u svim opštinama organizovao obuku „Ljudska prava i rodna svest“ sa sledećim modulima:

Modul 1: polazna osnova za izgradnju strategije za ljudska prava i rodnu ravnopravnost; reforme pravnog okvira za ljudska prava i rodnu ravnopravnost; novo zakonodavstvo o državnoj službi i rodna ravnopravnost; poštovanje ljudskih prava u javnoj upravi i rodna ravnopravnost; uloga i odgovornosti opštinskih jedinica za ljudska prava; prava osoba sa invaliditetom; prava manjina i pravo na upotrebu jezika; borba protiv trgovine ljudima i prevencija kroz institucionalni mehanizam; međunarodna dečija prava i prava po lokalnim zakonima i zvanična pravila pisanja i izveštavanja za Jedinicu za ljudska prava.

Kosovska mreža žena (KMŽ): sastanak sa Nicole Farnsvorth, 26. jula 2012.

KMŽ je neko vreme radila na pitajima NP-a i to uglavnom na makro nivou kroz intervjuisanje glavnih interesnih strana kako bi obračunali troškove za NP usluge što bi trebalo koristiti za svrhu budžetiranja. Izveštaj je objavljen u septembru 2012. godine.

11.

Glavni nalazi i preporuke

U ovom delu vam predstavljamo glavne nalaze i predloge o tome kako poboljšati uloge za žrtve nasilja u porodici na lokalnom nivou.

Glavi nalazi koji proizilaze iz ovog istraživanja su sledeći:

- iako u opštinama ne postoji odvojena budžetska linija za nasilje u porodici, skloništa su finansijski podržana od strane opština i aktivnosti se uglavnom odnose na dane podizanja svesti, ali sva ta podrška uglavnom zavisi od volje gradonačelnika a podrazumeva da se opštine suočavaju sa finansijskim ograničenjima;
- službenik za rodnu ravnopravnost na lokalnom nivou nema budžetsku liniju, stoga imaju poteškoće da podržavaju aktivnosti. Utvrđeno je da od angažmana službenika za rodnu ravnopravnost mnogo zavisi koliko će biti urađeno za aktivnosti povezane sa nasiljem u porodici, što je i potvrđeno od strane ARR-a;
- s obzirom da je službenik za RR pod Jedinicom za ljudska prava i nema svoju budžetsku liniju, službenik za

RR ne učestvuje u pripremi budžeta. Nedostatak posebne budžetske linije demotiviše službenike za RR da pripreme planove rada za rodna pitanja. Pored toga, oni učestvuju na javnim raspravama za budžet samo kao posmatrači, odnosno njihovo prisustvo nije obavezno;

- što se tiče javnih rasprava, konstatovano je da se tu uglavnom predstavljaju projekti za kapitalne investicije. U većini slučajeva učešće žena gotovo da nije prisutno a nema ni NVO na javnim raspravama na kojima bi se mogao čuti njihov glas;
- postoji nedostatak informacija i razmene informacija između šefa finansija i službenika za RR – dali su drugačije izjave prilikom ankete;
- skloništa kao jedni od glavnih pružalaca usluga u krugu kroz koji prolaze preživeli Dod NP-a, kao glavni problem imaju finansijsku održivost. MRSZ i donatori su glavni izvor finansiranja uz određenu podršku koju povremeno ponude opštine;
- kao što je navedeno u prethodnim istraživanjima, reintegracija žrtava nasilja u porodici ostaje najveći izazov, uključujući pružanje stalnog skloništa i njihovo zapošljavanje;
- pritužbe su se odnosile na sprovođenje Zakona, naime činjenica je da žrtve od NP-a moraju napusti kuću u kojoj se desilo nasilje, umesto da, kao što je predviđeno zakonom, ona ostane u kući;
- opštine se suočavaju sa finansijskim ograničenjima i sa hitnom potrebom da imaju poseban grant za socijalne

usluge, ako te usluge treba da se osiguraju;

- decentralizacijom socijalnih usluga se smatra da je stvorena teška situacija za opštine, jer to nije pratila finansijska decentralizacija;
- postoji neki prostor za intervenciju da se poboljša znanje o strategijama i drugim relevantnim dokumentima za NP;
- učešće na sastancima mehanizama koordinacije varira i oko jedne petine ispitanika je izjavilo da su propuštali sastanke jer su uglavnom bili zauzeti;
- mehanizam koordinacije smatra da je poboljšanje usluga koje se pružaju za žrtve NP-a glavna korist, a koordinacija aktivnosti između institucija članica je označena kao glavna korist koja proizilazi iz mehanizma;
- odsustvo članova na sastancima; nedostatak koordinatora i nedostatak budžeta su najviše navedeni problemi sa kojima se suočavaju mehanizmi koordinacije;
- u principu postoji nesporazum o ROB-u koji se uglavnom smatra postojanjem odvojenog budžeta za muškarce i žene;
- nijedna od anketiranih institucija ne primenjuje GROB u svom budžetskom procesu.

Preporuke

Intervencije na opštinskom nivou:

- treba sprovesti detaljno nadgledanje implementacije Strategije i Akcionog plana za borbu protiv nasilja u porodici;
- opštine treba da imaju kancelariju a samim tim i posebnu budžetsku

liniju koja će se koristiti za aktivnosti koje se odnose na NP. Alternativna „budžetska linija“ za NP može da se doda kao deo kancelarije gradonačelnika;

- potrebno je da se obezbedi održivi budžet za skloništa, iako to može pasti uglavnom kao deo MRSZ;
- participativni pristup u pripremi budžeta treba unaprediti. Službenik za RR ne treba samo da bude prisutan, već i da radi na obezbeđivanju učešća žena i ženskih nevladinih organizacija i pre nego što strane raspravljaju o potrebama vezanim za NP i drugo;
- treba se dodatno angažovati, kako bi ugradili budžet za socijalne usluge na javnim raspravama o budžetu, odnosno budžet za NP povezane usluge (iako bez posebne budžetske linije, ali barem treba napomenuti da takva linija ne postoji, ali da makar u kancelariji gradonačelnika bude nekih alokacija);
- sobzirom da obezbeđivanje trajnog skloništa predstavlja veliku prepreku, potrebno je zato lobiranje na opštinskom nivou, tako da se aplikacije za društveno sklonište razmatraju kao prioritete za NP preživjele;
- opštinska sredstva se mogu koristiti za potrebe reintegracije uglavnom u obrazovanju i zapošljavanju. Trenutno se na Kosovu sprovode projekti koji su povezani sa započinjanjem biznisa, pa bi i žrtve NP-a mogle da imaju koristi od ovakvih projekata, kako bi pristupili obuci o dve uloge uz potencijal da postanu nezavisni. Ovo bi mogli da prate službenici za RR a zatim i oni koji su zaduženi za ovakve projekte;

- poslovi za preživjele NP-a mogu biti osigurani u bliskoj saradnji sa Centrima za zapošljavanje;
  - decentralizacija bi trebalo da postane efikasnija, kako bi se omogućilo opštinama da planiraju budžet pomoću aktuelnih podataka o potrebama vezanih za nasilje u porodici i za socijalne usluge za preživjele NP;
  - imenovanjem koordinatora za mehanizam koordinacije i razvojem procedura za izveštavanje, bili bismo sigurni da će sastanci da se održavaju redovno uz koristi od mehanizma;
  - budžetska sredstva za rad mehanizma;
  - veća odgovornost kada je u pitanju ispunjavanje prisustva svih članova;
  - mnogo redovniji sastanci na kojima će se potvrditi potreba za nominovanje koordinatora.
- obuka je neophodna za službenike za RR da bi oni bili zahtevniji i podigli svoj glas na opštinskom nivou;
  - službenici za RR bi trebalo da budu mnogo kritičniji i da ne prijavljuju situaciju kao bolju nego što jeste. Obuka se može organizovati o tome kako treba da se javljaju i prikupljaju informacije i u vezi sa NP, jer nije bilo dostupnih izveštaja što je zauzvrat otežavalo službenicima za RR, kao i da lobiraju za interese preživjele NP-a;
  - organizovati treninge u vezi sa zakonima i dokumentima vezanih za NP;
  - postoji potreba za obukom u vezi sa ROB-om za sve institucije pokrivene studijom;
  - obuka za funkcionisanje mehanizma koordinacije kao i za izradu protokola i propisa koordinacionog mehanizma.

Potrebe izgradnje kapaciteta za članove mehanizma koordinacije:

Reference

- Rames, V., 2012, Mapiranje socijalnih usluga u 3 opštine za TUNK Zajednički program o nasilju u porodici na Kosovu;
- KIPRED, 2011, Javni fondovi: ka efikasnom i transparentnom upravljanju opštinskog budžeta.
- KMŽ, 2008, Opisno istraživanje o obimu rodno zasnovanog nasilja na Kosovu i njegov uticaj na reproduktivno zdravlje žena.

Dodatak: Upitnik

UN WOMEN, Kosovo

Avgust, 2012.

Cilj ovog upitnika je prikupljanje podataka i informacija koji se odnose na funkcionisanje mehanizma koordinacije koji se sastoji od institucija koje pružaju usluge žrtvama nasilja u porodici, kao i da se identifikuju razvojne potrebe ovih institucija, uključujući temu rodno odgovornog budžetiranja, kao novog koncepta koja proizvodi blagotvorni uticaj u demokratskim društvima koji promovišu rodnu ravnopravnost. Podaci će biti analizirani i uključeni u izveštaj koji će zatim poslužiti kao osnova za dizajn obuke i drugih aktivnosti u cilju unapređenja usluga koje se nude za žrtve nasilja u porodici na Kosovu.

Upitnik je anonimn a intervju e će sprovoditi TUNK koordinatori, a kada bude bilo potrebno to će uraditi i konsultant koji je angažovan od strane UN WOMEN za sprovođenje intervju a.

Hvala Vam na saradnji!

UPITNIK

1. Institucija:
2. Pozicija:
3. Rod: 1. Žena   2. Muškarac
4. Starost:

5. Molimo Vas navedite zakon i uredbe kojima su regulisane Vaše dužnosti (kao što je gore napomenuto).
  - 1.
  - 2.
  - 3.
  - 4.

I. Nivo znanja o nacionalnim i međunarodnim zakonima i dokumentima od važnosti za rodnu ravnopravnost

6. Možete li navesti nacionalne zakone, strategije i planove koji podržavaju/promovišu rodnu ravnopravnost na Kosovu?

7. Da li ste upoznati sa Kosovskim Zakonom o zaštiti od nasilja u porodici?
  1. Da   2. Ne

8. Možete li navesti međunarodna dokumenta koji se odnose na rodnu ravnopravnost koji su osnova za nacionalne zakone?

9. Da li ste prošli kroz obuku i treninge na radu u vezi sa standardima/pravilnicima o radu koji su povezani sa slučajevima nasilja u porodici?
  1. Da
  2. Ne

10. Ako je odgovor DA, koje institucije/organizacije su Vam osigurale obuku/treninge i kada?

Institucija

Godina

II. Uloga i nivo aktivnosti mehanizma kao i potrebe razvoja kapaciteta

11. Kada je Vaša institucija postala deo mehanizma koordinacije (molimo Vas navedite mesec i godinu)?

12. Da li je Vaša institucija imenovala osobu da učestvuje na sastancima koordinacionog mehanizma?

- Da
- Ne
- Ne znam

12.1 Ako je odgovor Da, molimo Vas navedite njegovu/njenu poziciju u instituciji i njegov/njen rod?

13. Koliko puta ste prisustvovali sastancima mehanizma koordinacije?

_____ puta

14. Da li ste propustili neki sastanak:

1. Da 2. Ne

15. A. Ako ste propustili sastanak, koji je bio razlog za to?

1. Zauzeti na poslu
2. Kasno sam informisan
3. Drugi razlozi (molimo Vas navedite)

14. Koliko korisnim smatrate postojanje mehanizma koordinacije?

1. Vrlo korisnim 2. Korisnim 3. Više ili manje korisnim 4. Nije korisno

16. Možete li da navedete tri koristi koje direktno proizilaze iz mehanizma koordinacije?

- 1.
- 2.
- 3.

17. Možete li da navedete tri glavne slabosti u funkcionisanju mehanizma do sada?

- 1.
- 2.
- 3.

18. Šta treba da bude urađeno kako bi mehanizam koordinacije funkcionisao efikasno ako je efikasniji rad potreban?

1.

- 2.
- 3.

19. Koje su razvojne potrebe Vaše institucije koje se odnose na nasilje u porodici, kao deo koordinacionog mehanizma?

1. Obuka o zakonima i uredbama
2. Treninzi za poboljšanje usluga za žrtve nasilja u porodici
3. Obuka o načinu funkcionisanja koordiniranog odgovora zajednice protiv nasilja nad ženama/nasilja u porodici (mehanizam koordinacije)
4. Izrada internih protokola/propisa/PS koji olakšavaju rad mehanizma koordinacije (ako takav Protokol ne postoji)
5. Dodatna podrška da se poboljša funkcionisanje mehanizma koordinacije (navedite kakva)

20. Koji su po Vašem mišljenju tri najveća izazova/problema sa kojima se suočavaju žrtve nasilja u porodici kada je u pitanju Vaš delokrug rada?

- 1.
- 2.
- 3.

21. Ako se jave neka pitanja koja treba rešiti, koje bi rešenje Vi predložili?

22. Šta Vi mislite da bi institucije centralne vlade (to jest resornog ministarstva) trebalo da urade da bi preživelim NP osigurali najadekvatnije usluge na lokalnom nivou?

1. Dodavati budžetske kategorije u opštinama za zaštitu od nasilja u porodici
2. Osigurati potpunu implementaciju strategije za zaštitu protiv nasilja u porodici
3. Nadgledati implementacije Zakona o zaštiti protiv nasilja u porodici
4. Ostalo (navedite)

III. Nivo znanja o ROB-u

23. Šta Vi podrazumevate pod Rodno odgovornim budžetiranjem?

24. Da li koristite ROB kao sredstvo planiranja u Vašoj instituciji?

1. Da;
2. Ne;
3. Ne znam

24.1 Ako je odgovor DA, molimo Vas opišite kako ga koristite (u koju svrhu i kako preciznije)?

24.2 Ako je odgovor NE, zašto mislite da Vaša institucija ne koristi ROB?

25. Da li opština gde Vi radite izdvaja budžet za podršku žrtvama nasilja u porodici?
1. Da 2. Ne 3. Ne znam

25.1 Ako je odgovor DA, da li znate koji je to % izdvojenih sredstava iz ukupnog budžeta opštine za tu godinu?

26. Da li Vaša institucija smatra prioritetnim potrebe žrtava nasilja u porodici?
1. Da
2. Ne
3. Ne znam

26.1 Ako je odgovor DA, kako se to realizuje, molimo Vas navedite metodologiju koju koristite?

1. Kroz pojedinačne razgovore
2. Kroz fokus grupe
3. Na sastancima u zajednici
4. Ostalo? (molimo vas navedite)

IV. Komentari i predlozi

27. Molimo Vas dodajte neki komentar ili predlog

Datum intervjuja:

**Završna studija: raspodela budžeta za NP usluge na opštinskom nivou;
funkcionalnost mehanizama koordinacije i znanje o ROB-u/Juni 2015**

Skraćenice	45
1. Uvod i metodološki pristup.....	46
2. Razvoj od 2012. i podrška koju su osigurale opštine: nalazi iz diskusija fokus grupe.....	48
2.1 Glavna dešavanja i podrška osigurana od strane opština	48
2.2 Funkcionisanje mehanizama koordinacije	50
2.3 Aktivnosti koje su organizovane/podržane od strane mehanizama koordinacije	52
2.4 Održivost mehanizama koordinacije: izazovi i mogućnosti	53
3. Nalazi iz ankete sa članovima mehanizama koordinacije.....	54
3.1 Znanje o rodno povezanim zakonima, strategijama i dokumentima sa fokusom na rodno zasnovano nasilje u porodici	54
3.2 2 Potrebna podrška na centralnom i lokalnom nivou.....	59
3.3 Glavni problemi sa kojima se suočavaju žrtve nasilja u porodici	60
3.4 Znanje o ROB-u	60
3.5 Dešavanja na centralnom i lokalnom nivou od 2012 godine	62
4. Zaključci i preporuke	63
Aneks 1: Upitnik.....	65
Upitnik	66

Skraćenice

KEODŽ	Konvencija o eliminaciji svih oblika diskriminacije žena
OCD	Organizacije civilnog društva
CSR	Centri za socijalni rad
NP	Nasilje u porodici
ROB	Rodno odgovorno budžetiranje
MRSZ	Ministarstvo za rad i socijalnu zaštitu
NVO	Nevladine organizacije
SOP	Standardne operativne procedure

1.

Uvod i metodološki pristup

U 2012. godini UN Women je naručio studiju za ispitivanje sledećih istraživačkih pitanja:

- da li opštine Dragaš, Đakovica i Gnjilane pružaju finansijsku podršku u vidu usluga za žrtve nasilja u porodici;
  - da li razumeju funkcionalnost mehanizama koordinacije (mehanizam koji uključuje predstavnike svih institucija koje se bave pružanjem usluga za žrtve nasilja u porodici) i njihove razvojne potrebe i da li nude najadekvatnije usluge preživelim nasilja u porodici;
  - da li prikupljaju informacije o saznanju članova koordinacionog mehanizma;
  - da li poznaju rodno odgovorno budžetiranje i koliko njihove institucije primenjuju ovakvu budžetsku proceduru.
- Na osnovu desk istraživanja, intervju a i ankete, glavni nalazi studije bili su sledeći:
- nijedna od opština nema posebnu budžetsku liniju za nasilje u porodici, ali opštine pružaju neku finansijsku podršku za DV usluge: to je zato što se opštine suočavaju sa finansijskim ograničenjima i kada im je hitno potrebno da imaju poseban grant za socijalne usluge, ako te usluge treba da se osiguraju;
  - službenici za rodnu ravnopravnost na lokalnom nivou nemaju budžetsku liniju, pa otuda teško da mogu da podržavaju takve aktivnosti;
  - sigurne kuće se suočavaju sa finansijskim ograničenjima i njihova održivost je u opasnosti, (MRSZ i donatori su glavni izvor finansiranja uz određenu podršku koja se nudi povremeno po opštinama);
  - reintegracija NP žrtava ostaje najveći izazov, uključujući pružanje stalnog skloništa i njihovo zapošljavanje;
  - identifikovana je potreba za unapređenje znanja o strategijama i drugim relevantnim dokumentima za NP.

Što se tiče funkcionisanja mehanizama koordinacije, postoji opšta saglasnost da je mehanizam potreban, ali učešće nije bilo na željenom nivou. Nedostatak koordinatora i nedostatak budžeta su najčešće navedeni problemi sa kojima moraju da se suočavaju mehanizmi koordinacije. Na kraju, kada je u pitanju znanje o ROB-u, bilo je otkriveno da je postojao nesporazum o ROB-u jer je to uglavnom shvaćeno kao postojanje odvojenih budžeta za muškarce i žene. Konačno utvrđeno je da nijedna od ispitanih institucija ne primenjuje ROB u svom budžetskom procesu.

Oslanjajući se na nalaze iz istraživanja, predložene su sledeće glavne preporuke:

- opštine treba da imaju kancelariju pa time i posebne budžetske linije koje bi se takođe koristile za aktivnosti vezane za NP;
- održiv budžet je potreban da se obezbedi za skloništa, iako to može pasti uglavnom kao deo MRSZ;
- treba osigurati više pruženih socijalnih skloništa/stanova za NP preživeli;
- treba da se poboljša podrška za reintegraciju NP preživelih kroz unapređenje veština i zapošljavanje;
- potrebno je imenovanje koordinatora za mehanizme koordinacije i razvoja procedura

izveštavanja, kako bi se uverili da se sastanci održavaju redovno i da se mogu dobiti koristi iz mehanizama;

- budžetska sredstva za funkcionisanje mehanizama;
- redovniji sastanci mehanizama koordinacije i veće odgovornosti kada je u pitanju prisustvovanje svih članova.

Jedan važan predlog bila je potreba za razvoj kapaciteta članova mehanizama koordinacije kroz treninge u vezi sa zakonima i dokumentima vezanih za NP, treninge u oblasti ROB-a i drugih obuka koje će poboljšati funkcionisanje mehanizama koordinacije.

Imajući prikupljene informacije za bazne studije, ova studija ima za cilj da analizira napredak od 2012. godine u ove tri opštine. Za prikupljanje potrebnih informacija, organizovane su diskusije fokus grupa sa mehanizmima koordinacije u tri opštine, a istraživanje je takođe poduzeto sa članovima mehanizama koordinacije. U Gnjilanu je gradonačelnik bio prisutan na početku sastanka, a u Đakovici savetnik gradonačelnika je prisustvovao na sastanku i aktivno i konstruktivno učestvovao u diskusiji. Razgovori fokus grupe su bili usmereni na rešavanje sledećih pitanja: šta je napredak u funkcionisanju mehanizama koordinacije od 2012. godine, koje aktivnosti su preduzete, uloga dodeljenih

koordinatora, pitanje održivosti mehanizama koordinacije i podrške trenutno obezbeđene od strane opštine NP žrtvama i budući planovi, koje koristi mehanizam koordinacije, glavni izazovi sa kojima se suočavaju NP žrtve i kako bi se oni trebali obraditi.

Da bismo snimili napredak od 2012. godine, gotovo identičan upitnik je primenjen za istraživanje sa članovima mehanizama koordinacije. Samo jedan deo je dodat koji sadrži direktna pitanja o funkcionisanju mehanizma koordinacije i da li su postojala neka dešavanja na centralnom nivou za podršku NP preživelim.

Izveštaj se sastoji od sledećih delova: Poglavlje 2 razmatra nalaze fokus grupe iz dijaloga sa mehanizmima koordinacije u tri opštine. Nalazi iz ankete su razrađeni u Poglavlju 3. U poglavlju 3 se pružaju komparativne analize između dva kruga istraživanja. Izveštaj se završava sa glavnim zaključcima i predlozima za dalje poboljšanje u funkcionisanju i održivost mehanizama koordinacije, u obezbeđivanju dovoljne finansijske podrške opština za podršku žrtvama nasilja u porodici, kao i obezbeđivanje adekvatne i potrebne usluge za žrtve nasilja u porodici, ne samo da se obezbedi njihova sigurnost, već i njihova

reintegracija, prvenstveno pružanje veće mogućnosti za zapošljavanje.

2.

Razvoj od 2012. i podrška koju su osigurale opštine: nalazi iz diskusija fokus grupe

2.1 Glavna dešavanja i podrška osigurana od strane opština

Glavna dešavanja kao i podrška koju su osigurale opštine od 2012. predstavljamo po sledećem:

- opštinske strategije za zaštitu od NP-a su izrađene u pratnji akcionih planova za zaštitu od NP uz navedene troškove za svaku aktivnost. Ovo je poslužilo kao vežba izgradnje kapaciteta za sve članove koji učestvuju;

- saradnja između mehanizama koordinacije, uključujući organizacije civilnog društva i novoizabраних општинских званиčnika je ojačana i potrebe NP preživelih su jasno predstavljene lokalnom nivou vlasti. Kao rezultat toga, gradonačelnici u tri opštine su izdvojili sredstva za realizaciju zajedničkih predloga projekata dok je UN Women osigurao manje od 30% sredstava da podrži te predloge;
- u tri grada opremljene su „prostorije za prijateljsko ispitivanje“ u policijskim stanicama koje se koriste za žrtave nasilja u porodici i za njihovu decu. Podržani od strane UN Women, nekoliko policajaca je prošlo obuku u Velikoj Britaniji, za koju je navedeno da je bila veoma korisna za njihov rad;
- u tri opštine je izdvojen određeni iznos budžeta za prateće aktivnosti tokom 16 dana aktivizma i sličnih dana za zagovaranje;
- Socijalna skloništa za NP preživjele su dobila obećanu podršku od opština Đakovica i Gnjilane u daljem periodu. Osim toga, opština Đakovica je dodala dodatni kriterijum za socijalno sklonište kojim se NP nalaze među prioriternim grupama koje treba razmotriti;
- Postignut je sporazum između Opštinske komisije za sklonište i Sigurne kuće o socijalnim zgradama za NP slučajeve u Đakovici.
- Gradonačelnik opštine Đakovica je izrazio spremnost da dodeli poseban budžet koji će biti izdvojen za funkcionisanje mehanizama koordinacije u 2016. godini;
- deca preživelih NP ne plaćaju nikakve troškove za njihov dnevni boravak u predškolskim ustanovama;
- postignut je i implementiran sporazum između opštine Đakovica i jedinice policije Kosova za nasilje u porodici o dodeli budžeta za pokrivanje osnovnih potreba NP preživelih tokom boravka u policijskoj stanici;
- UN Women je podržala OCD koje se bave pitanjima NP-a u izradi predloga projekata o zastupanju i ROB inicijativa i iste predstavila lokalnim opštinskim vlastima;
- obuka o implementaciji SOP je dobijena od Agencije za

ravnopravnost polova i policije i svim pripadnicima mehanizama koordinacije u 3 opštine;

- na osnovu iskustva stečenog u svim opštinama, 3 pilot ROB priručnika su pripremljena i spremna za upotrebu kada se slične inicijative budu razvile;
- pripadnici mehanizama koordinacije, uključujući OCD su dobro informisani o pristupu i podržali su potrebu za ROB implementaciju u svojim institucijama i lokalnim vlastima, iako dalji rad treba da se odvija u smislu zagovaranja za ROB;
- u junu 2015. UN Women je organizovao obuku sa pripadnicima mehanizama koordinacije o rodno odgovornom budžetiranju sa posebnim fokusom na planiranje konkretnih aktivnosti za podršku NP žrtavama i identifikaciju budžetske linije iz koje može biti dodeljena podrška za planirane aktivnosti;
- UN Women je isporučio mehanizmima koordinacije laptopove, projektore, štampače koji omogućavaju koordinaciju,

komunikaciju i podržavaju realizaciju svih aktivnosti.

Na kraju, treba napomenuti da službenici za rodnu ravnopravnost nemaju svoj budžet za preduzimanje aktivnosti.

2.2 Funkcionisanje mehanizama koordinacije

Kroz razgovore sa članovima mehanizama koordinacije zaključeno je da su od 2012. mehanizmi koordinacije bili funkcionalniji. U Đakovici se mehanizmi sastoje od 20 članova, u Gnjilanu od 18 i u Dragašu mehanizam se sastoji od 13 članova. U Dragašu nema skloništa, ali onaj u Prizrenu pokriva veoma dobro i opštinu Dragaš. Funkcionalnost za članove znači da se redovni sastanci odvijaju, postoji redovno učešće svih članova i saradnja je značajno poboljšana među članovima. Glavne prednosti mehanizama koordinacije su sledeće: zajedničko donošenje odluka u specifičnim NP slučajevima, efikasnije upravljanje predmetima, podizanje svesti o NP zajednici, podrška reintegraciji žrtava nasilja u porodici, bolje usluge za žrtve nasilja u porodici, a takođe i tačni podaci o nasilju u porodici. Članovi mehanizama

koordinacije su blisko uključeni u organizaciju 16 dana aktivizma protiv rodno zasnovanog nasilja u porodici.

U osnovnoj studiji, predlog je bio da se odredi koordinator za mehanizme u svakoj opštini jer bi to olakšalo bolje funkcionisanje mehanizama. Sada je za koordinaciju sve tri opštine zadužen jedan koordinator za mehanizme koordinacije: u opštini Dragaš i Đakovici tu ulogu igra službenik za rodnu ravnopravnost, dok je u Gnjilanu angažovan novi službenik za ovu poziciju (zajednički plaćeno od UN WOMEN i opštine).

Prema članovima mehanizama sada se slučajevi brže i adekvatno tretiraju. Članovi mehanizama koordinacije direktno komuniciraju jedni sa drugima kako bi obezbedili da se usluge pružaju na vreme i uz najbolji mogući kvalitet. Pojedinačni slučajevi potvrđuju ovaj predstavljeni zaključak. U proseku, mehanizmi koordinacije se sastaju 6 puta godišnje (svakog drugog meseca), a kada je potrebno organizuju se i dodatni sastanci. Na svakom sastanku, članovi iz svih institucija izveštavaju o broju slučajeva nasilja u porodici i osiguranim uslugama. Mehanizmi koordinacije služe kao platforma za diskusiju o problemima, izazovima i načinima za najbolje rešavanje tih izazova. Na primer, reintegracija žrtava nasilja u porodici je identifikovana kao

jedan od ključnih izazova sa kojima se suočavaju preživeli nasilja u porodici. Ova tema je diskutovana u mehanizmu koordinacije i predstavnik Kancelarije za zapošljavanje savetuje radnike iz Centara za socijalni rad da obaveste članove o aktivnijim politikama na tržištu rada koje pružaju Centri za zapošljavanje i takođe preduslove za pristup tim uslugama. Kao rezultat toga, sada preživeli NP se savetuju i podržavaju u registraciji kao nezaposleni u kancelarijama za zapošljavanje i imaju pristup osposobljavanju i uslugama i posredovanja za zapošljavanje. Zabeleženo je nekoliko uspešnih slučajeva zapošljavanja (u Gnjilanu je 12 NP žrtava zaposleno preko programa za obuku koju sprovodi Ministarstvo rada i socijalnog staranja), a slučajevi obuke su isto tako konstatovani tokom razgovora, ali postoji prostor za dalje angažovanje u olakšavanju zapošljavanja za žrtve nasilja u porodici. Skloništa bi trebalo da blisko sarađuju sa Kancelarijom za zapošljavanje u identifikaciji projekata koji bi odgovarali veštinama i potrebama žrtava nasilja u porodici.

Kako bi podigli svest i obuhvatili sve preživeli nasilja u porodici, mehanizmi koordinacije su otvorili profil na socijalnoj mreži, za koji se tvrdi da je podržao informacije o ulozi mehanizama i usluga

koje su dostupne za preživjele nasilja u porodici.

2.3 Aktivnosti koje su organizovane/podržane od strane mehanizama koordinacije

Glavno dešavanje je bilo potpisivanje Protokola o saradnji između svih članova mehanizama koordinacije, uključujući i opštine. U sve tri opštine tokom radionice, mehanizmi koordinacije su izradili strategije za prevenciju NP-a, zaštitu i podršku žrtvama nasilja u porodici, koja pokriva period 2013-2016. Razvijeni su dodatni akcioni planovi za sprovođenje ove strategije. Međutim, do sada je implementacija strategije ograničena upravo zbog nedostatka finansijskih sredstava. Takođe je utvrđeno da ne postoji odgovarajući sistem praćenja i izveštavanja o implementaciji strategije, kako za mehanizme koordinacije tako i za opštine. Kratak opis strategije je prikazan dole u tekstu.

Lokalna strategija protiv nasilja u porodici za opštinu Đakovica ima za cilj da:

- ✓ radi na sprečavanju nasilja u porodici i podizanju svesti u zajednici o negativnim aspektima ovog fenomena;

- ✓ poboljšava/izgradi sistem prikupljanja i deljenja podataka među članovima mehanizama;
- ✓ radi na jačanju mehanizama za brži odgovor na slučajeve nasilja u porodici i poboljšava koordinaciju između članova mehanizama;
- ✓ obezbeđuje zastupanje i praćenje sprovođenja politike i predloženih izmena na osnovu najbolje prakse u oblasti DV.

Lokalna strategija protiv nasilja u porodici za opštinu Gnjilane ima za cilj da:

- ✓ osigura funkcionalnu i dobru koordinaciju između institucija - za prevenciju i zaštitu porodica i žrtava nasilja u porodici i reintegracije u društvenom i ekonomskom životu opštine;
- ✓ radi na razbijanju stereotipa, mentaliteta i tradicije koje održavaju i neguju nasilje u porodici, kao i promociju socijalne zaštite za takva nasilja, od strane zajednice i društva u Gnjilanu; i
- ✓ obezbedi ekonomsku podršku i pružanje mogućnosti za dobrobit žrtava nasilja u porodici i njihovim porodicama.

Lokalna strategija protiv nasilja u porodici za opštinu Dragaš ima za cilj da:

- ✓ radi na sprečavanju nasilja u porodici, što je definisano kao glavni princip ove strategije;
- ✓ osigura zaštitu za žrtve nasilja u porodici kroz pružanje institucionalnih, pravnih i socijalnih usluga;
- ✓ olakšava reintegraciju preživelih žrtava nasilja u porodici kroz dalju edukaciju, obuku i zapošljavanje;
- ✓ radi na sanaciji domaćih počinitelja nasilja i prestupnika do njihove potpune integracije u normalan život.

Tokom perioda 2012-2015, organizovane su obuke policajaca, sudija, tužilaca i nevladinih organizacija o Zakonu za zaštitu od nasilja u porodici. Treninzi o rodno zasnovanom budžetiranju su organizovani za opštinske službenike i NVO. Aktivnosti su takođe organizovane u školama sa ciljem da se podigne svest i time olakša prevencija NP-a. UNFPA je organizovao obuku za zdravstvene radnike fokusirane na rodno zasnovanom nasilju. Zdravstveni radnik - član koordinacionog mehanizma izjavio je da je obuka zdravstvenih radnika o nasilju u porodici veoma važna u identifikaciji slučajeva nasilja u porodici. Ona je napomenula neke slučajeve koji su identifikovani preko

dece majki koje su bile predmet nasilja u porodici.

2.4 Održivost mehanizama koordinacije: izazovi i mogućnosti

Postoji jaka volja i predanost svih članova mehanizama koordinacije u podršci održivosti mehanizama. Sveukupno gledano, članovi mehanizama koordinacije smatraju da je mehanizam održiv, iako je jedan od koordinatora bio skeptičan u vezi sa tim, ali ne podržava tu tvrdnju argumentima. Službenici rodne ravnopravnosti koji igraju ulogu koordinatora, tvrde da njihov opis posla treba da se izmeni i da treba da budu uključene i dodatne uloge. Ovo će jednostavno njihov rad učiniti takođe više odgovornim. Podrška iz opština je napomenuta kao od centralnog značaja za održivost mehanizama. Finansijska podrška je naglašena kao preduslov za efikasniju korist od mehanizama jer će to omogućiti da se organizuju aktivnosti. Ove aktivnosti će rezultirati u prevenciji NP-a, podizanju svesti i boljih usluga i veće podrške preživelih NP-a. Iz razgovora je postalo jasno da je motivacija i posvećenost

koordinatora od velikog značaja i samim tim razvoj njihovog kapaciteta je i dalje potreban.

3.

Nalazi iz ankete sa članovima mehanizama koordinacije

U tri opštine, 38 upitnika je popunjeno od strane članova mehanizama koordinacije, od kojih je bilo 20 žena i 18 muškaraca. Srednja starost muškaraca je bila 46 godina, (33 njih je prijavilo svoje godine).

3.1 Znanje o rodno povezanim zakonima, strategijama i dokumentima sa fokusom na rodno

zasnovano nasilje u porodici

Osim dva člana koji nisu zabeležili nijedan zakon, svi ostali članovi ukazuju na znanje o Zakonu o rodnoj ravnopravnosti i Zakonu o zaštiti od nasilja u porodici. Što se tiče znanja o strategijama, svi članovi su kao prvo na listi naveli Opštinsku strategiju za borbu protiv nasilja u porodici, zatim Nacionalnu strategiju i program za borbu protiv nasilja u porodici. Međutim, 10 članova nije odgovorilo na ovo pitanje, što se može protumačiti da nemaju saznanja o postojećim strategijama. Među ostalim dokumentima koji se odnose na nasilje u porodici, članovi su naveli Standardne operativne procedure za zaštitu od nasilja u porodici na Kosovu iz 2013. godine. CEDAV, Konvencija o ljudskim pravima je najčešće primećeni međunarodni dokument koji služi kao osnova za kosovske zakone.

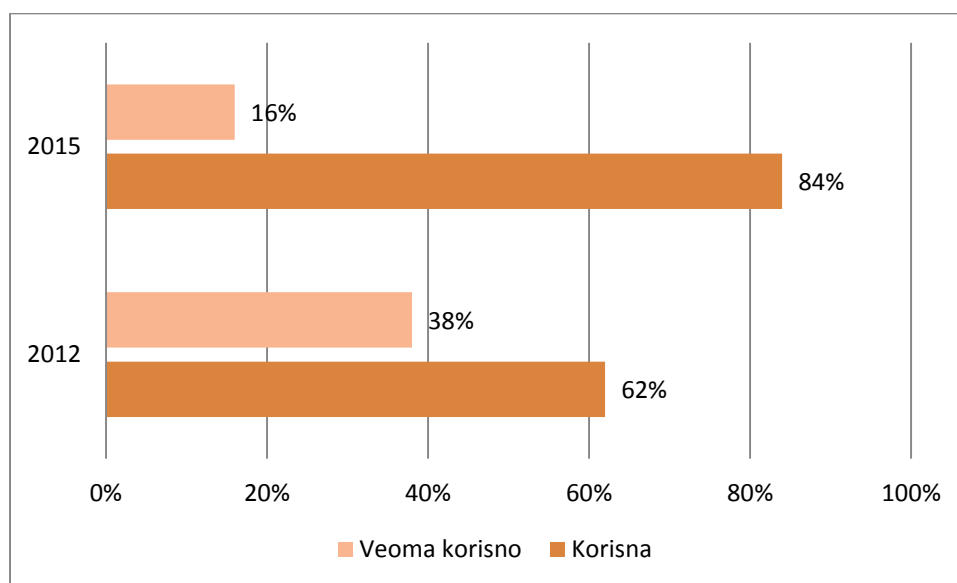
Komparativna beleška: Generalno gledano, povećane informacije se mogu naći od 2012. godine u vezi sa Zakonom o rodnoj ravnopravnosti i Zakonom o zaštiti od nasilja u porodici i nacionalnim i opštinskim strategijama, iako jednom malom broju članova nedostaju informacije o poslednjoj.

Na pitanje da li su ispitanici obučeni po standardima/propisima koji se odnose na nasilje u porodici, 71 % je odgovorilo da oni nisu bili obučeni (Prikaz 1). Istraživanje je pokazalo da je udeo obučениh pripadnika bio veći u 2012. godini, ali se mora istaći da je u 2012. bio popunjen samo 21 upitnik što

je 16 manje nego u 2015. Glavne teme treninga su: zaštita preživelih od NP-a, rehabilitacija i reintegracija žrtava nasilja u porodici. Uočeno je da su glavni provajderi obuke UN Women, OEBS, UNFPA, USAID, UNICEF, itd.

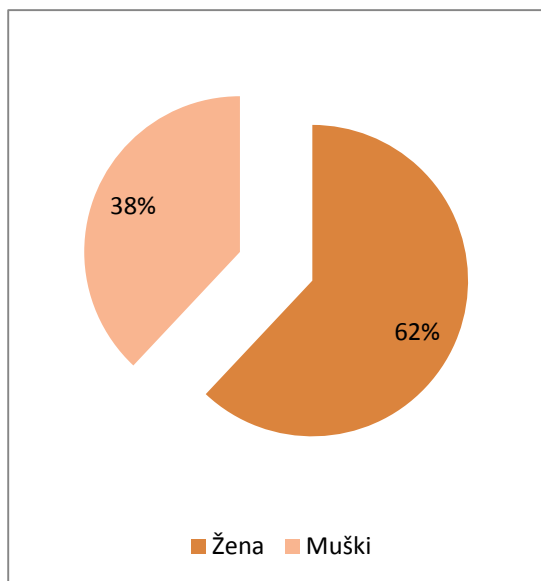
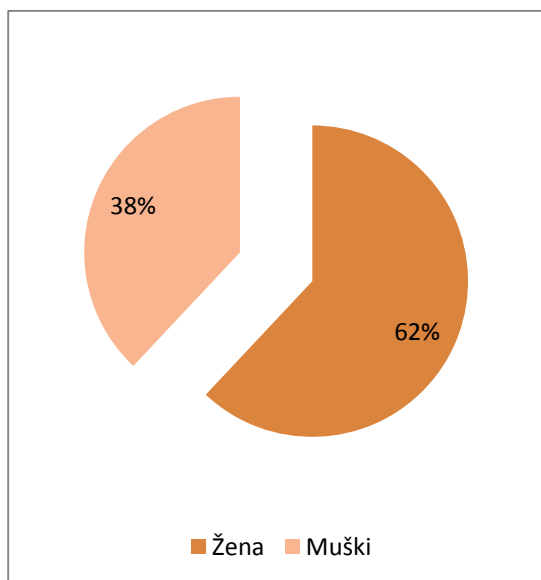
Prikaz 1: Da li ste imali obuku o standardima/uredbama u vezi sa nasiljem u porodici?

odgovori iz 2012. i 2015.

Funkcionisanje mehanizama koordinacije

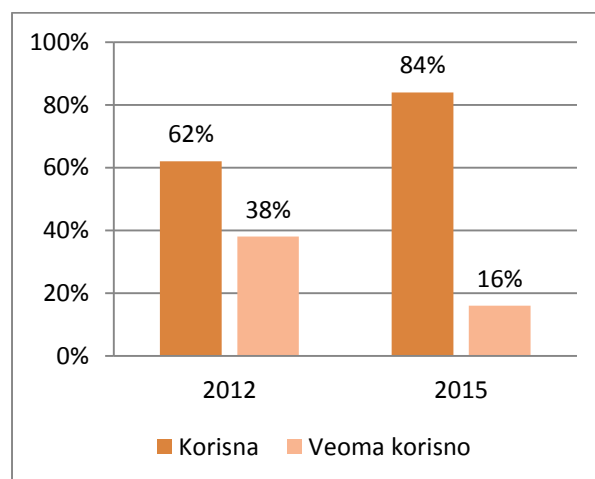
Jedno postavljeno pitanje je bilo o tome da li je institucija ispitanika imenovala osobu za mehanizam koordinacije i u 90 odsto slučajeva institucije su imenovale osobu dok u 10 odsto slučajeva nijedna osoba nije imenovana (Prikaz 2). Među imenovanim predstavnicima, 62 odsto su žene dok je 38 odsto muškaraca (Prikaz 3).

Prikaz 2: Ako je osoba nominovana**Prikaz 3: Rod nominovane osobe**

Iako je 54 odsto članova izjavilo da su propustili barem jedan sastanak mehanizama koordinacije, glavni razlog je bio da su bili zauzeti, ali i da nisu ni poslali nekoga da predstavlja njihovu instituciju. Tokom diskusija focus-grupe navedeno je da je za sve članove učešće na sastanku u mehanizmu koordinacije za njih prioritet,

ali kada su veoma zauzeti onda bi poverili nekoga da prisustvuje tom sastanku.

U 2012. godini 5 odsto ispitanika je propustilo sastanak jer su kasno obavješteni, dok je u 2015. godini samo jedna osoba izjavila da je propustila sastanak zbog kasnog informisanja o održavanju sastanka (Prikaz 4). Time se posebno naglašava uloga koordinatora u pozivanju sastanaka na vreme.

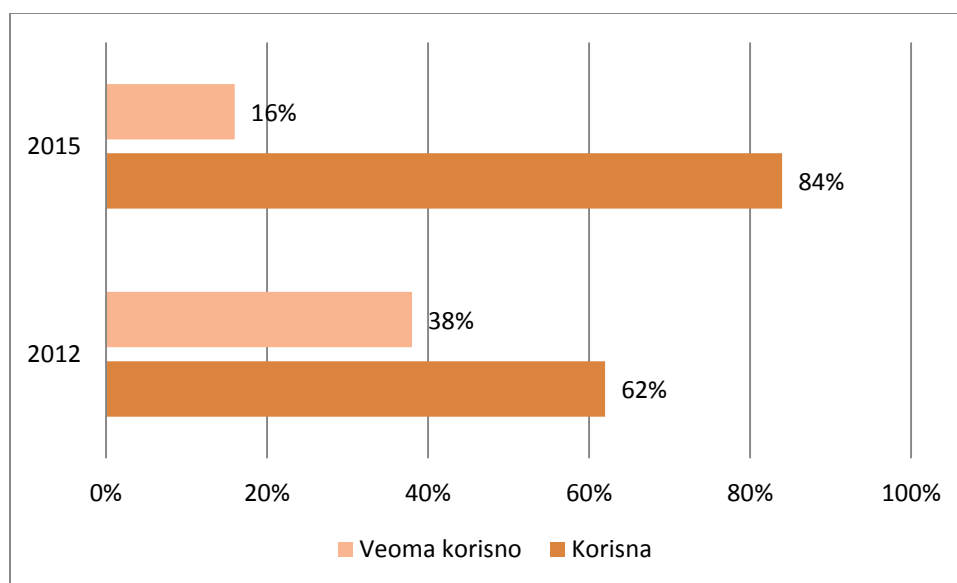
Prikaz4: Razlozi za propuštanje sastanka, 2012. i 2015.

U 2015. 84 odsto ispitanika ocenilo je mehanizam koordinacije veoma korisnim u podržavanju boljih usluga za žrtve nasilja u porodici i uopšte bavljenjem pitanjima nasilja u porodici, dok je 16 odsto ocenilo to korisnim (Prikaz 5). Nijedan ispitanik nije zaokružio odgovor „nije koristan“ što potvrđuje značaj koordinacionog mehanizma.

Ako uporedimo podatke u oba pravca, veliki deo članova smatra ovaj mehanizam veoma korisnim.

Prikaz 5: Koliko je koristan mehanizam koordinacije?

Na pitanje o koristima koje proizilaze iz mehanizama koordinacije odgovori su bili sledeći:

- Jačanje saradnje između institucija koje su deo mehanizama;
- Poboljšanje kvaliteta usluga koje se nude žrtvama nasilja u porodici;
- Identifikacija slučajeva nasilja u porodici;
- Raspodela informacija o NP pitanjima i problemima u vezi sa slučajevima;
- Poboljšano izveštavanje i statistika;
- Olakšice za zapošljavanje;

- Improvement in case management.

Glavni izazov u funkcionisanju mehanizama koordinacije je nedostatak budžeta za mehanizam za sprovođenje opštinskih strategija protiv nasilja u porodici. U jednom slučaju velika grupa mehanizma pominje to kao slabost za funkcionisanje mehanizama.

Na osnovu prijavljenih slabosti u pravilnom funkcionisanju mehanizma ispitanika, tražilo se da se predloži šta bi trebalo promeniti za poboljšanje primećenih slabosti i najčešći predlog je bio obezbeđivanje budžeta za sprovođenje

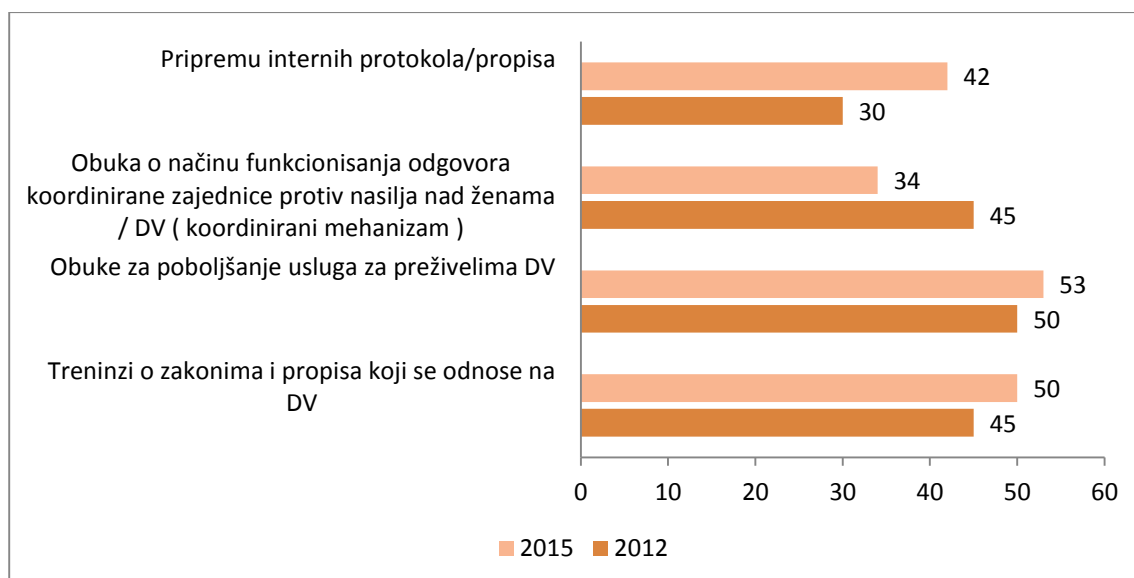
strategije. Kao izvori finansiranja navedeni su opština, ali i donatori.

Podaci na Prikazu 6 pokazuju odgovore povezane sa potrebama za izgradnju kapaciteta za institucije mehanizama koordinacije. U anketi iz 2015. obuka o poboljšanju usluga za žrtve nasilja u porodici predstavlja odgovor koji je najviše zaokružen kao potreba; polovina ispitanika tvrdi da postoji potreba za povećanje znanja o zakonima i uredbama u vezi sa nasiljem u porodici. Jedna trećina ispitanika je izjavila da su treninzi potrebni u pogledu funkcionisanja mehanizama koordinacije, dok 42 odsto smatra da postoji potreba da se poboljšaju veštine u izradi protokola i propisa.

Upoređujući podatke iz dve ankete, očigledno je da manje članova procenjuje da postoji potreba da budu obučeni u oblasti funkcionisanja mehanizama koordinacije.

To ukazuje na potrebu poboljšanja funkcionisanja mehanizama koordinacije. Više članova tvrdi da postoji dodatna potreba da se poboljšaju usluge za NP preživjele, za obuku o zakonima i propisima i pripremu internih protokola i propisa. Ovi rezultati ukazuju na to da su članovi mehanizma koordinacije postali bolje informisani i svesni potreba NP preživjelih, stoga oni predlažu da je potrebno više usluga i/ili poboljšanje kvaliteta usluga. Osim toga, pošto je mehanizam postao funkcionalan, potrebno im je više veština u razvoju internih dokumenata. Razvoj opštinskih strategija je jedna od aktivnosti koja je takođe doprinela razvoju kapaciteta kao i potreba članova za razvoj strategije i akcionih planova. U budućem razvoju predloga projekata može biti važna tema obuke, kao i da bi trebali i mehanizmi koordinacije da dostave dobro pripremljene predloge opštini i potencijalnim donatorima.

Prikaz 6: Razvojne potrebe institucija kao deo mehanizama koordinacije

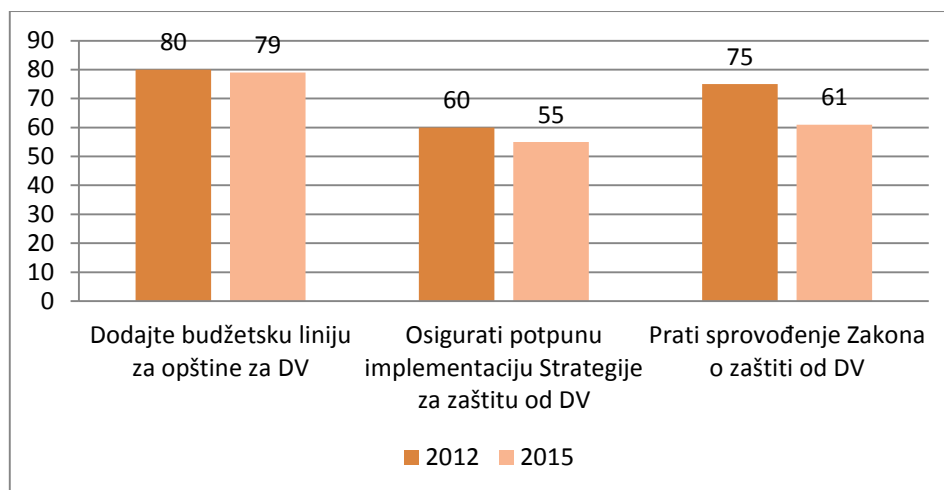

3.2 2 Potrebna podrška na centralnom i lokalnom nivou

Drugo pitanje koje je bilo postavljeno je šta treba da učini centralna vlada u cilju pružanja boljih usluga za žrtve nasilja u porodici i njihovi odgovori su prikazani na Prikazu 7. Dodavanje budžetske linije za opštine za DV je navedeno kao najadekvatnija intervencija od strane

centralne vlade, 80 odsto ispitanika je naglasilo ovu meru. U 2015. godini, druga najvažnija intervencija jeste potreba da se prati primena Zakona o zaštiti od nasilja u porodici. Oko polovine članova je izjavilo da centralna vlada treba da obezbedi primenu Strategije o zaštiti od nasilja u porodici. Upoređujući rezultate za 2012. i 2015. godinu, raspodela budžeta je i dalje najvažnija intervencija koja treba da se preduzme od strane centralne vlade.

Prikaz 7: Šta bi trebalo da preduzmu institucije centralne vlade kako bi osigurali adekvatne usluge za žrtve nasilja u porodici, % članova

Skoro svi članovi su predložili preraspodelu budžeta za rodnu ravnopravnost. Primenu pristupa rodno zasnovanog budžeta treba primenjivati u svim institucijama.

3.3 Glavni problemi sa kojima se suočavaju žrtve nasilja u porodici

Prema članovima koordinacije, glavni izazov sa kojim se suočavaju žrtve NP je ekonomska nezavisnost, odnosno zapošljavanje i ovaj izazov se još pominje i u drugom krugu istraživanja. Ostali izazovi sa kojima se suočavaju NP preživeli su: rehabilitacija, zbrinjavanje, nedostatak stambenog skloništa, socijalizacija i njihova bezbednost. Time je naglašeno da će čak i NP preživeli dobiti sve moguće usluge, ali postoji potreba i za rad na rehabilitaciji počinioca nasilja. Nedostatak

održive podrške sigurne kuće je takođe istaknut kao pitanje za koje je potrebno trajno rešenje. Pristup socijalnoj pomoći je takođe istaknut kao jedno od pitanja koje treba da bude prioritet.

Da bi se ovi izazovi rešili, sledeći predlozi su: podrška iz centralne vlade, finansijske podrške iz opština, povećane investicije u socijalnim prihvatilištima, podizanje svesti o NP i podrška od strane donatora. U 2012. godini, prilikom intervjuisanja žrtava nasilja u porodici, primećen je nedostatak odgovarajuće lokacije/prostorije u policijskoj stanici, ali ovaj predlog je realizovan u tri opštine.

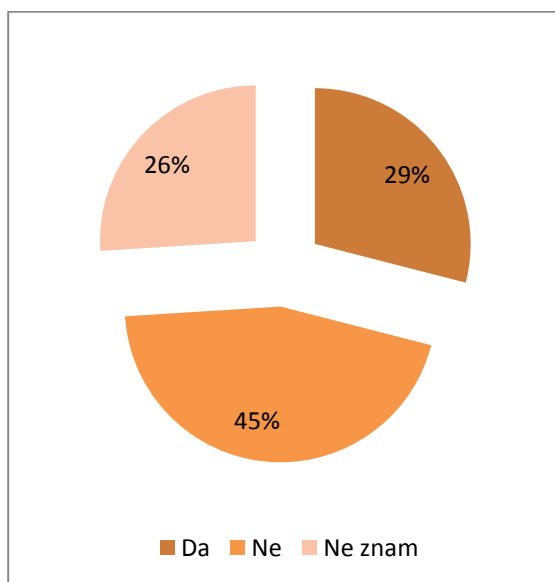
3.4 Znanje o ROB-u

Dok je u anketi iz 2012. većina članova shvatila ROB kao posebnu stavku na centralnom nivou za rodna pitanja, u 2015.

godini ROB se shvata kao budžet iz kojeg i žene i muškarci imaju jednaku korist. Druga interpretacija je da je ROB budžet za potrebe rodne ravnopravnosti. Ovi nalazi ukazuju da postoji više znanja o ROB-u i to se može pripisati obukama koje su organizovane između dva istraživanja.

Podaci na Prikazu 8 pokazuju da 29 odsto članova smatra da njihova ustanova primenjuje rodno odgovorno budžetiranje, 45 odsto navodi da to nije slučaj i 26 odsto da nisu obavješteni da li njihova institucija primenjuje ROB. Članovi koji su odgovorili da njihova ustanova primenjuje ROB, objasnili su to po sledećem:

Prikaz 7: Da li Vaša institucija sprovođi rodno odgovorno budžetiranje?

Tabela 3: Koju metodologiju upotrebljava Vaša institucija kako bi potrebe žrtava nasilja u porodici odredila kao prioritete svoje institucije?

Ne postoji održiv budžet ni u jednoj od opština za preživjele od NP-a, ali podrška je pružena svake godine i to u vidu podrške sigurnim kućama, podrška preživelim nasilja u porodici i njihovoj deci tokom boravka u policijskoj stanici, pružanje socijalnog skloništa na privremenoj osnovi, kao i podrška za aktivnosti koje su organizovane tokom 16 dana aktivizma.

Za 70 odsto pripadnika mehanizama koordinacije potrebe preživelih NP-a su prioritet. Za druge, kao što je Omladinski centar, to nije njihova osnovna delatnost, ali isto tako rade u ovoj oblasti. Institucije koje su deo mehanizama koordinacije identifikuju potrebe preživelih NP-a uglavnom kroz individualne razgovore sa preživelim NP-a (za 70 % njih). Ova brojka je bila niža u 2012. godini za 20 procentnih poena, a može se tumačiti kao pozitivan razvoj, jer to znači da se glas i zabrinutosti žrtava nasilja u porodici bolje čuju.

	2012	2015
Individualni intervjui	50	70
Fokus grupe	20	18
Sastanci u zajednici	30	12
Broj ispitanika	100%	100

3.5 Dešavanja na centralnom i lokalnom nivou od 2012 godine

Napravljen je napredak u poslednje tri godine u vezi sa lokalnim nivoom, dok se nisu pominjala dešavanja na centralnom nivou. Pozitivni pomaci su konstatovani na institucionalnom nivou, uključujući: bolje upravljanje predmetima; bolje usluge u policijskoj stanici, povećanu svest u školama i zajednicama o nasilju u porodici; neki napredak u zapošljavanju i obuci i povećanje izveštavanja i prijavljivanja o DV slučajevima. Na centralnom nivou Standardne operativne procedure (SOP) za zaštitu od nasilja u porodici na Kosovu iz 2013. godine primećen je važan razvoj. Svrha „SOP“ je da se uspostavi koordinirani sistem u svim kosovskim institucijama kako bi odmah i kontinuirano reagovali u slučajevima nasilja u porodici u cilju pružanja kvalitetne pomoći i podrške žrtvama nasilja u porodici. Kao rezultat institucionalnih mehanizama i drugi partneri će uskladiti i koordinirati njihovu

saradnju u različitim fazama koje uključuju aktivnosti identifikacije, upućivanja, zaštitu, rehabilitaciju i reintegraciju žrtava nasilja u porodici i postupanje prema počiniocima nasilja u porodici. SOP će poboljšati odgovor države na slučajeve nasilja u porodici, žrtve će biti zaštićene od sekundarne viktimizacije i oni će se podsticati, sigurni i samouvereni da se distanciraju od štetnih i nasilnih veza, kao i za njihovu reintegraciju u društvo.

Pozivajući se na mehanizme koordinacije, skoro svi članovi su izjavili da su mehanizmi koordinacije postali funkcionalniji od 2012. godine. Niko od članova nije tvrdio da je mehanizam postao manje funkcionalan, ali je bilo nekih negativnih odgovora. Glavni faktori koji doprinose poboljšanoj funkcionalnosti mehanizama bili su: veća podrška od opštine, a u Đakovici posebno od gradonačelnika, redovni sastanci mehanizama i redovno pohađanje gotovo svih članova, konstruktivne diskusije, zadaci koordinatora kao i dobra koordinacija između članova.

4.

Zaključci i preporuke

Nalazi iz ovog istraživanja potvrdili su da je postignut napredak u funkcionisanju mehanizama koordinacije i podrške žrtvama nasilja u porodici od 2012. godine u tri opštine. Glavna dešavanja u vezi sa mehanizmima koordinacije su navedena u nastavku:

- ✓ potpisani su protokoli o saradnji između svih institucija koji su deo mehanizama koordinacije;
- ✓ u svakoj opštini je dodeljen koordinator, koji olakšava organizaciju i funkcionisanje mehanizama;
- ✓ mehanizmi koordinacije su postali potpuno funkcionalni. Redovni sastanci se sada održavaju uz opšte redovno učešće članova;
- ✓ zbog povećane saradnje između institucija, efikasnost upravljanja je povećana, zajednica je obaveštena o postojanju i ulozi mehanizama; došlo je do povećanja u izveštavanju i uopšte podizanja svesti u zajednicama u vezi sa nasiljem u porodici;
- ✓ izrađene su Opštinske strategije o zaštiti od NP-a, u pratnji akcionih planova i predviđenih troškova za svaku aktivnost. To je poslužilo i kao vežba izgradnje kapaciteta za sve članove koji učestvuju;
- ✓ zbog sprovedene obuke, znanje članova o rodnoj ravnopravnosti i nasilja u porodici je usmereno ka zakonima i dokumentima čime je zabeležen napredak;
- ✓ nalazi pokazuju da su razgovori tokom sastanaka doveli do identifikacije izazova sa kojima se suočavaju preživeli nasilja u porodici, kao i načine kako se oni mogu rešiti. Na primer, dok je u 2012. godini glavni izazov bio da se osigura bezbednost i sklonište, u 2015. to je reintegracija, odnosno ekonomsko osnaživanje kao još jedan ključni izazov kojeg su pomenuli članovi;
- ✓ članovi mehanizama su zajednički organizovali i sprovodili aktivnosti tokom 16 dana aktivizma protiv rodno zasnovanog nasilja u porodici;
- ✓ neki preživeli NP-a učestvovali su u kursevima obuke kao i neki koji su bili zaposleni preko kancelarija za zapošljavanje;
- ✓ iako na Kosovu ne postoji primena rodno odgovornog budžetiranja, članovi mehanizama koordinacije su dobro informisani o pristupu, pa su podržali potrebu za implementaciju ROB-a u svojim institucijama;

- ✓ svi članovi dele mišljenje da su mehanizmi koordinacije održivi, odnosno ne zavise od podrške od donatora, ali bi najbolje bilo iskoristiti neophodne mehanizme finansijske podrške za organizaciju aktivnosti;
- ✓ zabeležen je nedostatak saradnje mehanizama koordinacije u Dragašu i sigurne kuće u Prizrenu.

Na lokalnom nivou povećana je i potvrđena spremnost da se podrže mehanizmi i aktivnosti u oblasti nasilja u porodici. Iako su opštine finansijski podržale organizaciju nekih aktivnosti i podržali preživeli NP-a, još uvek ne postoji posebna budžetska kategorija ni za mehanizam niti za usluge za žrtve nasilja u porodici. Postoji obaveza da se dodeli budžet za mehanizme koordinacije u opštini Đakovica u 2016. godini, a u druge dve opštine podržana je i podrška preživelim nasilja u porodici. Slično kao u 2012. u 2015. godini ne postoji raspoloživi budžet za službenike rodne ravnopravnosti, koji će se koristiti za aktivnosti u oblasti nasilja u porodici.

Preporuke

Pored postignutog napretka, još uvek postoji prostor za poboljšanje pružanja podrške za žrtve nasilja u porodici, što

može biti postignuto kroz sledeće mere i intervencije:

- ✓ održiva finansijska podrška je potrebna od opština za mehanizme koordinacije;
- ✓ održiva finansijska podrška za sigurne kuće;
- ✓ razvojni kapaciteti koordinatora u pripremi predloga projekata, za izveštavanje, za praćenje i lobiranje;
- ✓ olakšavanje zapošljavanja i unapređenje veština žrtava nasilja u porodici. Ministarstvo rada i socijalne zaštite treba da obuhvati žrtve nasilja u porodici među prioritarnim grupama koje imaju koristi od obuke i zapošljavanja;
- ✓ do sada su svi resursi korišćeni za rad sa preživelim NP-a dok nisu bili dostupni programi za rad sa počiniocima nasilja u porodici;
- ✓ obuka policajaca za ispitivanje dece;
- ✓ obuka lekara u opisivanju povrede, jer je to važan element za suđenje;
- ✓ obuka novinara kako bi adekvatno izveštavali o nasilju u porodici; i

brojne aktivnosti sa školama, jer će na duge staze doprineti smanjenju slučajeva nasilja u porodici

Aneks 1: Upitnik

UN WOMEN, Kosovo

2015.

Upitnik koji se odnosi na funkcionalost mehanizama koordinacije u borbi protiv nasilja u porodici kao i razvojnim potrebama institucija koje su uključene u mehanizme u opštinama Dragaš, Đakovica i Gnjilane

Cilj ovog upitnika je prikupljanje podataka i informacije koji se odnose na funkcionisanje mehanizama koordinacije, koji se sastoje od institucija koje pružaju usluge žrtvama nasilja u porodici, kao i da se identifikuju razvojne potrebe ovih institucija, uključujući temu rodno odgovornog budžetiranja, kao novog koncepta koji proizvodi blagotvorni uticaj u demokratskim društvima koji promovišu rodnu ravnopravnost. Podaci će biti analizirani i uključeni u izveštaj koji će zatim poslužiti kao osnova za dizajn obuke i drugih aktivnosti u cilju unapređenja usluga koje se nude za žrtve nasilja u porodici na Kosovu.

Hvala Vam na saradnji!

Upitnik

1. Institucija: 1.1. Opština
 2. Pozicija:
 3. Pol: 1. Žena 2. Muškarac
 4. Starost:

V. Nivo znanja o nacionalnim i međunarodnim zakonima i dokumentima od važnosti za rodno zasnovano nasilje u porodici

5. Možete li navesti nacionalne zakone, strategije i planove koji podržavaju/promovišu rodnu ravnopravnost na Kosovu sa fokusom na rodno zasnovano nasilje u porodici?

5.1 Zakoni

5.2 Strategije

5.3 Ostala dokumenta

6. Da li ste upoznati sa Kosovskim Zakonom o zaštiti od nasilja u porodici?
 1. Da 2. Ne

7. Možete li navesti međunarodna dokumenta koji se odnose na rodnu ravnopravnost koji su osnova za nacionalne zakone sa fokusom na rodno zasnovano nasilje u porodici.

8. Da li ste od 2012. prošli kroz obuku i treninge na radu u vezi sa standardima/pravilnicima o radu koji su povezani sa slučajevima nasilja u porodici?

3. Da
 4. Ne

- 8.1. Ako je odgovor Da, koje institucije/organizacije su Vam osigurale obuku/treninge i kada?

Institucija	Godina	Tema

VI. Uloga i nivo aktivnosti mehanizma i potrebe za izgradnjom kapaciteta

9. Koje je godine Vaša institucija postala deo mehanizma koordinacije?

10. Da li je Vaša institucija imenovala osobu da učestvuje na sastancima koordinacionog mehanizma?

- Da
- Ne
- Ne znam

10.1 Ako je odgovor Da, molimo Vas, navedite njegovu/njenu poziciju u instituciji i njegov/njen rod

10.1.1 Pozicija

10.1.2 Rod

11. Koliko puta ste prisustvovali sastancima mehanizma koordinacije tokom 2014. godine?

_____ puta

12. Da li ste propustili neki sastanak:

1. Da 2. Ne

12.1. Ako ste propustili sastanak, koji je bio razlog za to?

1. Zauzeti na poslu
2. Kasno sam informisan
3. Drugi razlozi (molimo Vas navedite)

13. Koliko korisnim smatrate postojanje mehanizma koordinacije?

1. Vrlo korisnim 2. Korisnim 3. Više ili manje korisnim 4. Nije korisno

14. Možete li da navedete tri koristi koje direktno proizilaze iz mehanizma koordinacije?

- 1.
- 2.
- 3.

15. Možete li da navedete tri glavne slabosti u funkcionisanju mehanizma do sada

- 1.
- 2.
- 3.

16. Šta treba da bude urađeno kako bi mehanizam kordinacije funkcionisao efikasno, ako je efikasniji rad potreban?

- 1.
- 2.
- 3.

17. Koje su razvojne potrebe Vaše institucije koje se odnose na nasilje u porodici kao deo koordinacionog mehanizma?

1. Obuka o zakonima i uredbama
2. Treninzi za poboljšanje usluga za žrtve nasilja u porodici
3. Obuka o načinu funkcionisanja koordiniranog odgovora zajednice protiv nasilja nad ženama/nasilja u porodici (mehanizam koordinacije)
4. Izrada internih protokola/propisa/PS koji olakšavaju rad mehanizama koordinacije (ako takav Protokol ne postoji)
5. Dodatna podrška da se poboljša funkcionisanje mehanizama koordinacije (navedite kakva)

18. Koji su po Vašem mišljenju tri najveća izazova/problema sa kojima se suočavaju žrtve nasilja u porodici kada je u pitanju Vaš delokrug rada?

- 1.
- 2.
- 3.

19. Ako se jave neka pitanja koje treba rešiti, koje bi rešenje Vi predložili?

20. Šta Vi mislite da bi institucije centralne vlade (to jest resornog ministarstva) trebale da urade da bi preživelima NP osigurali najadekvatnije usluge na lokalnom nivou?

1. Dodavanje budžetske kategorije za opštine za zaštitu od nasilja u porodici
2. Osiguranje potpune implementacije strategije za zaštitu protiv nasilja u porodici
3. Nadgledanje implementacije Zakona o zaštiti protiv nasilja u porodici
4. Ostalo (navedite)

VII. Nivo znanja o rodno zasnovanom budžetiranju (ROB-u)

21. Šta podrazumevate pod ROB-om?

22. Da li koristite ROB kao sredstvo planiranja u Vašoj instituciji?

1. Da;
2. Ne;
3. Ne znam.

22.1 Ako je odgovor DA, molimo Vas opišite kako ga koristite (u koju svrhu i kako ga precizno koristite)?

22.2 Ako je odgovor NE, zašto mislite da Vaša institucija ne koristi ROB prilikom planiranja?

23. Da li opština gde ste Vi operativni, osigurava budžet za podršku žrtvama nasilja u porodici?

1. Da
2. Ne
3. Ne znam

23.1 Ako je odgovor DA, da li znate koji je procenat ovog budžeta iz ukupne sume budžeta opštine, za jednu godinu?

24. Da li Vaša institucija smatra prioritetnim potrebe žrtava nasilja u porodici?

1. Da
2. Ne
3. Ne znam

24.1 Ako je odgovor DA, kako se to realizuje, molimo Vas navedite metodologiju koju koristite

1. Individualni intervjui
2. Fokus grupe
3. Sastanci u zajednici
4. Ostalo? (molimo Vas navedite)

VIII. Dešavanja od 2012

25. U poređenju sa 2012. po Vašem mišljenju, da li je mehanizam koordinacije sada funkcionalniji?

1. Da
2. Ne

25.1 Ako je mehanizam koordinacije postao funkcionalniji, recite nam šta je tome doprinelo?

- 1.
- 2.
- 3.

25.2 Ako je mehanizam koordinacije postao funkcionalniji, molimo Vas navedite zašto se to desilo?

- 1.
- 2.
- 3.

26. Da li je u poslednje tri godine bilo pozitivnih pomaka na centralnom nivou za podršku žrtvama nasilja u porodici?

1. Da
2. Ne

26.1 Ako je P 26=1 molimo Vas navedite tri najbitnija dešavanja.

- 1.
- 2.
- 3.

27. Da li je u poslednje tri godine bilo pozitivnih pomaka na lokalnom nivou za podršku žrtvama nasilja u porodici?

27.1 Ako je P 27=1 molimo Vas navedite tri najbitnija dešavanja.

- 1.
- 2.
- 3.

28. Da li je u poslednje tri godine bilo pozitivnih pomaka u Vašoj instituciji za podršku žrtvama nasilja u porodici?

1. Da
2. Ne

26.1 Ako je P 28=1 molimo Vas da navedete tri najbitnija dešavanja.

- 1.
- 2.
- 3.

IX. Komentari i predlozi

29.1 Molimo Vas, dodajte neki komentar ako imate

29.2 Molimo Vas, dodajte neki predlog ako ga imate

Datum intervjuja:

Raspodela budžeta za NP usluge na opštinskom nivou; funkcionalnost mehanizama koordinacije i poznavanje ROB koncepta u opštinama na severu

Kosova (Severna Mitrovica, Zvečan, Leposavić i Zubin Potok)

1. Uvod i metodološki pristup	75
2. Mapping of the process that domestic violence survivors undergo in Kosovo	77
3. Postojeći mehanizmi koji se bave NP-om i podržavaju žrtve nasilja u porodici	78
4. Izazovi sa kojima se suočavaju žrtve nasilja u porodici	79
5. Budžetske procedure i opštinska podrška za održavanje žrtava nasilja u porodici	80
6. Nalazi iz istraživanja (ankete)	81
6.1 Izazovi sa kojima se suočavaju žrtve nasilja u porodici i kako oni mogu biti rešeni	82
6.2 Koordinacija između insitucija u vezi sa žrtvama nasilja u porodici	83
6.3 Doprinosa iz opština i znanje o rodn o odgovornom budžetiranju	84
6.4 Poznavanje zakona i strategija	84
7. Zaključci i preporuke	85
Reference	86
Dodatak 1: Upitnik	87
Dodatak 2: Lista intervjuisanih osoba	93

1.

Uvod i metodološki pristup

Rodno zasnovano nasilje u porodici predstavlja problem koji karakteriše kosovsko društvo. Uprkos napretku ima dosta obima za rad na prevenciji, izveštavanju o slučajevima, obezbeđujući sigurnost i sklonište, pružajući adekvatne i kvalitetne usluge, olakšavajući rehabilitaciju počinioca nasilja i preživelih nasilja u porodici, njihovu reintegraciju kroz ekonomsko osnaživanje i reintegraciju u društveni život. Ova studija je prva za četiri opštine na severu Kosova, koja se fokusira na procenu izazova sa kojima se suočavaju preživeli nasilja u porodici, iznoseći pravac koji su pratili preživeli od nasilja u porodici, usluge koje su dostupne za žrtve nasilja u porodici i mehanizme za podršku saradnje između institucija koje se bave zaštitom i podrškom preživelih od NP-a. Studija ima za cilj da identifikuje dalje potrebe za podsticanje saradnje između uključenih institucija, koje bi moglo olakšale pružanje bolje podrške i podršku visokog kvaliteta.

Trenutno ne postoji zvanična statistika o rasprostranjenosti nasilja u porodici u

severnom delu Kosova. To je zato što institucije na severu Kosova ne vode evidenciju o slučajevima nasilja u porodici (Vaugh, 2013). Podaci su zato za sada dostupni samo na nivou policijske stanice. Slično tome, glavna policijska stanica u južnom delu Mitrovice vodi beleške o slučajevima nasilja u porodici, ali oni ne dele te podatke sa institucijama u severnom delu. Ovaj nedostatak razmene informacija smatra se jednim od prepreka za razvoj kohezivne strategije za rešavanje nasilja u porodici na severu Kosova (Vaugh, 2013). Iz sprovedene studije se zaključilo da postoji potreba za sveobuhvatnim pristupom koji uključuje javne kampanje, obuku za izgradnju kapaciteta za opštinske radnike, uspostavljanje sigurne kuće, kao i olakšavanje saradnje između javnih institucija.

Da bi se postigli ovi ciljevi, sprovedeni su intervjui sa relevantnim institucijama, a upitnik je ispunjen od strane odgovornih institucija za zaštitu i podršku preživelim nasilja u porodici. Razgovori su obavljani sa direktorima Odeljenja za finansije u opštinama Severna Mitrovica, Leposavić, Zubin Potok i Zvečan uz razgovor oko razumevanja o sledećim tačkama: procedure budžetiranja na opštinskom nivou; kako su postavljeni prioriteta i kako se priprema budžet na osnovu tih prioriteta; da li je opština izdvojila budžet za aktivnosti protiv nasilja u porodici; ako i koji tip usluga se pruža uz finansijsku podršku opštine i iz koje budžetske kategorije; koliko razumeju participativni budžetiranje i kako se ona odnosi na građana u vezi pripreme budžeta. Takođe, istraživači su prikupili dodatne informacije koje se prikupe iz intervjua sa direktorima odeljenja za finansije. Cilj studije je imati za cilj da se identifikuje potrebne informacije, kategorija i da se izdvoji budžet

koji bi mogao da se koristi za usluge preživelim nasilja u porodici.

Centri za socijalni rad su intervjuisani i teme razgovora su bile fokusirane na identifikaciji vrste podrške i usluga koje pružaju centri za žrtve nasilja u porodici, razumevanje glavnih izazova sa stanovišta Centra sa kojima se suočavaju žrtve nasilja u porodici, identifikovanje izazova sa kojima se Centri za socijalni rad suočavaju prilikom podrške preživelim od nasilja u porodici, raspoloživi budžet za osiguranje podrške za žrtve nasilja u porodici kao i prikupljanje drugih relevantnih informacija koje mogu da pruže o nasilju u porodici u njihovoj opštini.

Cilj studije je bio da se razgovara sa službenicima za rodnu ravnopravnost (SRR) u svakoj opštini, ali u toku rada na terenu je ustanovljeno da ove opštine nemaju službenike za rodnu ravnopravnost. Samo opština Zvečan ima takvog službenika, ali pošto je osoba preminula, pozicija je ostala upražnjena i sada se odvijaju razgovori kako bi se ta pozicija popunila. Druga ciljna grupa u okviru studije bile su sigurne kuće, ali ne postoji takva sigurna kuća u ove četiri opštine. Razgovori su obavljeni sa sledećim organizacijama civilnog društva: Žensko Pravo i NVO Aktiv. Razgovori sa nevladinim organizacijama su bili fokusirani na ovim temama: koji su glavni izazovi sa kojima se suočavaju preživeli nasilja u porodici, koja je podrška dovoljna i u kojim je oblastima potrebno više podrške, na koji je način organizacija civilnog društva pružila podršku preživelim od nasilja u porodici, koje organizacije civilnog društva učestvuju u javnim raspravama o opštinskom budžetu, koje je njihovo mišljenje u uspostavljanju

mehanizama koordinacije u svakoj opštini za podršku preživelim od nasilja u porodici i za bolju koordinaciju aktivnosti, koliko je reintegracija žrtava nasilja u porodici podržana kao i prikupljanje svih drugih informacija za koje mogu naći interes u oblasti nasilja u porodici u okviru njihove oblasti rada.

Istraživanje je urađeno sa sledećim ustanovama: Centri za socijalni rad (3 direktora), policajci (4), DV zaštitnici žrtava nasilja u porodici (2) i jedan sudija. Upitnik se sastoji od četiri glavna dela: prvi deo obuhvata pitanja u vezi sa glavnim preprekama sa kojima se suočavaju žrtve nasilja u porodici, drugi deo se fokusira na pitanje koordinacije između uključenih institucija vezanih za žrtve nasilja u porodici, treći deo se bavi rešavanjem pitanja o finansijskoj podršci od strane opština za usluge žrtvama nasilja u porodici i oko novih tema u vidu rodno odgovornog budžetiranja i finalni deo sadrži pitanja o proceni znanja ispitanika o međunarodnim zakonima i dokumentima od značaja za rodnu ravnopravnost.

Vredne informacije su prikupljene tokom tehničkog sastanka koji je organizovan od strane UN agencija (UNDP, OHCHR, UN Women, UNICEF, UNFPA, FAO) u Severnoj Mitrovici, 16. juna. Na ovom sastanku su bile prisutne relevantne institucije i nevladine organizacije koje su aktivne u rodnim temama. Diskusija je bila fokusirana na izazove sa kojima se suočavaju žrtve nasilja u porodici, usluge i nadalje potrebne podrške i olakšavanje reintegracije žrtava nasilja u porodici.

2. Mapping of the process that domestic violence survivors undergo in Kosovo

1. Žrtva nasilja u porodici ili svedok prijavljuje nasilje u policiji. Policijska jedinica ide na lokaciju uz jednog policajca koji je specijalno obučen za rad sa žrtvama nasilja u porodici i nastavlja sa slučajem. Mnoge policijske stanice na severu imaju određenog oficira koji je obučen za rad na slučajevima nasilja u porodici, a mnogi od njih su obučeni za bavljenje ovakvim slučajevima u zemlji i inostranstvu (Vaugh, 2013).
2. U slučaju da postoje vidljivi znaci fizičkog nasilja, žrtva se odvodi u zdravstveni centar na ispitivanje a izveštaj o tome se priprema.
3. Policija poziva predstavnike Centra za socijalni rad, a njihov stručni tim za nasilje u porodici mora da bude uključen, pogotovo ako postoji dete uključeno u slučaj. Na severu Kosova postoje tri Centra za socijalni rad koji se nalaze u opštinama Severne Mitrovice,

Zvečana, Zubin Potoka i Leposavića. U slučajevima porodičnog nasilja, zadatak Centra za socijalni rad je povezivanje sa lokalnom policijom i sudovima, kako bi se osiguralo da se žrtvi pruža adekvatna zaštita i da se obezbedi psihološka i materijalna podrška. Centri za socijalni rad zatim žrtvama nasilja u porodici pružaju psiho-socijalnu podršku od strane psihologa, finansijsku podršku (40-80 Evra u zavisnosti od broja dece), kao i savetodavne usluge. Ne postoji poseban budžet za žrtve nasilja u porodici, osim budžeta koji je predviđen za socijalni rad, koji je dat i od srpskog i od kosovskog budžeta. Postoji jednokratna pomoć u vidu mesečne plate iz budžeta Srbije i Kosova. Finansijska podrška je prvobitno posvećena samohranim roditeljima u slučajevima gde su žene uključene.

4. Policija obaveštava zaštitnika žrtve, koji obaveštava žrtvu o njegovim/njenim pravima i mogućnostima, pa se zatim uzima izjava od žrtve. Zaštitnik žrtve prati žrtvu kroz sve faze predmeta;
5. Smeštaj u sigurnoj kući, koja se nalazi na jugu, preporučuje se žrtvama, ali do sada nijedna žrtva nasilja u porodici nije prihvatila ovu opciju zbog lokacije. Konkretni koraci su preduzeti u izgradnji sigurne kuće. Opština Severna Mitrovica je poklonila zemlju, arhitektonski plan je pripremljen i u toku su razgovori sa finskom ambasadam u podržavanju izgradnje.

6. Tužilac se obaveštava, a zatim pokreće slučaj, podiže optužnicu i predmet se dalje procesuiru na sudu. Sud u Vučitrnu je odgovoran za izdavanje zaštitnih naloga, ali ne postoji saradnja između suda i Centra za socijalni rad u severnoj Mitrovici ili sa drugim opštinama širom severnog Kosova (Vaugh, 2013).
7. Iz intervjua je takođe utvrđeno da lokalni Dom zdravlja ima protokol za rešavanje predmeta za koje se sumnja da predstavljaju nasilje u porodici. Kada lekari utvrde da je došlo do nasilja u porodici, izveštaj je pripremljen i policija se obaveštava. Postoji dobra saradnja između zdravstvenih klinika i policije, ali je zato slaba saradnja između Doma zdravlja i Centara za socijalni rad, prijavljeno je od strane nedavne studije (Vaugh, 2013. godina). To ukazuje na potrebu za pojačanu saradnju između institucija uključenih u oblasti borbe protiv nasilja u porodici.

3.

Postojeći mehanizmi koji se bave NP-om i podržavaju žrtve nasilja u porodici

Tokom ovog istraživanja identifikovani su sledeći mehanizmi koordinacije/saradnje:

1. U svakoj opštini postoji neformalna grupa žena članica skupštine opštine, uspostavljena inicijativom samih žena. Cilj grupe je da se bavi temama nasilja u porodici i promovisanjem rodne ravnopravnosti u opštini. Cilj ovih grupa je da izrade akcioni plan koji će doprineti razvoju konkretnih aktivnosti i postupaka na opštinskom nivou za promociju rodne ravnopravnosti i rešavanje rodno zasnovanog nasilja u porodici. Međutim, zbog ograničenih finansijskih fondova, do sada nisu preduzete nikakve aktivnosti.
2. U junu 2014, NVO AKTIV je u Severnoj Mitrovici uspostavila radnu grupu koja je uspostavljena kao deo projekta „*Jačanje institucionalnog odgovora na nasilje u porodici na severu Kosova*“. Cilj ovog projekta je bio da se postave temelji za izgradnju sigurne kuće na severu Kosova, a takođe će ponuditi niz obuka za policijske službenike, socijalne radnike i druge opštinske službenike za rad sa žrtvama i efikasnije postupanje u slučajevima nasilja u porodici. Radna grupa se sastoji od predstavnika sledećih institucija: Centra za socijalni rad u Zubinom Potoku, Severnoj Mitrovici,

Zvečanu i Leposaviću, direktora Doma zdravlja iz Leposavića, predstavnika tri NVO koje se bave rodnim temama (Maraš, Zdravlje i Sveta Marija); predstavnika opštine Zvečan; jednog predstavnika Osnovnog suda; predstavnika Kosovske policije u Leposaviću i Severnoj Mitrovici, kao i predstavnika druge dve nevladine organizacije.

1. Kao što je navedeno u Protokolu o saradnji, Radna grupa u saradnji i uz konsultacije sa menadžerom projekta ima sledeće glavne zadatke: da održava redovne sastanke koordinacije (u zavisnosti od raspoloživosti članova radne grupe) za rukovođenje projektnih aktivnosti;

- da sprovede studijsku posetu sigurnoj kući u Bijeljini, u Republici Srpskoj, Bosni i Hercegovini, kako bi se utvrdilo koje najbolje prakse mogu da se primene na severu Kosova;

- da izda izveštaj u pisanoj formi o studijskoj poseti koji će napisati menadžer projekta a kojim će se odrediti nalazi studijske posete, kao što je pitanje prakse koja može biti realizovana na severu Kosova;
- da pruži pomoć i omogući dublju procenu lokalnih javnih institucija kako bi procenili resurse koji su trenutno na raspolaganju i identifikuje potrebe lokalnih institucija u povećanju kapaciteta za efikasnije bavljenje nasiljem u porodici, kao i
- da se identifikuju ključni lokalni akteri na institucionalnom nivou koji će učestvovati u treninzima koje nudi NVO Aktiv.

Radna grupa je dizajnirana da bude održiva i da ima ulogu da dovede do uspostavljanja sigurne kuće u Severnoj Mitrovici. Cilj Aktiva je da nastavi da blisko saraduje sa njima tokom ovog projekta i da nastavi da ga koristi kao suštinski mehanizam za podršku (intervju sa NVO Aktiv). Tokom razgovora sa predstavnicima NVO Aktiv, naglasili su da postoji potreba za

održivim mehanizmom koordinacije koji bi okupio sve relevantne institucije. To bi doprinelo boljoj saradnji između institucija i obezbeđivanje adekvatnih usluga za žrtve nasilja u porodici.

---

4. Izazovi sa kojima se suočavaju žrtve nasilja u porodici

U ovom odeljku izveštavamo o rezultatima obavljene ankete u toku ovog istraživanja, sprovedenih intervjuja kao i rezultate tehničkog sastanka održanog u severnom delu Kosova u junu 2015. godine. Na severu Kosova, žene su predmet nasilja u porodici i najčešće primećen faktor koji dovodi do nasilja je alkohol i upotreba narkotika od strane muškaraca, ali i loši ekonomski uslovi. Oslanjajući se na nalaze iz intervjuja i ankete, glavni izazovi sa kojima se suočavaju žrtve nasilja u porodici su sledeći:

- nedostatak sigurnih kuća, što na kraju primorava žene da se vrate nasilju;
- loša ekonomska situacija preživelih nasilja u porodici, koji nemaju drugu opciju nego da se vrate nasilju;
- nedostatak društvenih skloništa koja se mogu koristiti od strane žrtava nasilja u porodici;

- nedostatak psiho-socijalno-ekonomskih programa rehabilitacije za žene;
  - prisustvo stigmatizacije u društvu, gde je nasilje u porodici i dalje tabu, sprečavajući žene u traženju pomoći;
  - nedostatak informacija kod žena o njihovim pravima i raspoloživoj podršci;
  - slabe/lake sankcije koje zauzvrat ne doprinose prevenciji nasilja u porodici i demotivišu prijavljivanje slučajeva nasilja u porodici;
  - slaba implementacija izdatih naloga za zaštitu;
  - slaba svest o posledicama za one koji vrše nasilje;
  - loša saradnja između institucija koje su relevantne za podršku osobama koje su preživele nasilje u porodici;
  - reintegracija žrtava nasilja u porodici
- pravna i sudska struktura, slaba ili nepostojeća, a samim tim i implementacija zakona koji regulišu nasilje u porodici je ograničena (Vough, 2013). Pošto se najbliži sud nalazi u Vučitrnu, samo nekoliko žena sa severa Kosova je pokrenulo pravnu akciju kroz sudski sistem (u 2013. godini je zabeleženo da je sud u Vučitrnu procesuirao 15 slučajeva nasilja u porodici prijavljenih sa severa Kosova).

5. Budžetske procedure i opštinska podrška za podržavanje žrtava nasilja u porodici

Šef finansija iz Zubinog Potoka je objasnio proces predloga budžeta po sistemu Kosova. Prema zakonu, svaka direkcija u opštinskoj administraciji mora da predloži budžet, međutim, pošto opština Zubin Potok nema direkcije, budžet predlaže odeljenje za finansije. Budžet je predložen na osnovu tri kriterijuma: na osnovu „budžeta“ iz prethodne godine, na osnovu potreba opštine i na osnovu toga ko odobrava budžet, odnosno finansiranje (Vlada Kosova). Nakon podnošenja predloga budžeta od strane odeljenja za finansije i uz konsultacije sa nadležnim ministarstvom, organizuju se javne rasprave u kojima građani, predstavnici civilnog društva i druge organizacije mogu da izraze svoje potrebe i stavove o predlogu budžeta, iako je učešće i dalje veoma ograničeno kako od strane građana tako i od organizacija civilnog društva. Nakon javne rasprave, predlog budžeta se šalje lokalnoj skupštini na usvajanje.

Predstavnik odeljenja za finansije u opštini Leposavić navodi da postoje neki problemi kada je u pitanju finansiranje od strane Vlade Kosova. Pitanje je da li se budžet odobrava na osnovu broja stanovnika opštine, teritorije ili po nekim drugim faktorima, ali upravo zbog netačnih podataka dobijenih iz popisa stanovništva, budžet je znatno niži od stvarnih potreba u opštini. Šef finansija opštine Zvečan se žali da centralizovani sistem na Kosovu nije fleksibilan, samo postavlja granice i ne dozvoljava izdvajanje sredstava za druge prioritete.

Opštine na severu Kosova nemaju posebnu budžetsku liniju za nasilje u porodici. Šef finansija iz opštine Mitrovica je izjavio da nije bilo zahteva od strane žrtava nasilja u porodici za bilo kakvu podršku. Šef finansija opštine Zvečan spominje slučaj gde je opština pokrila troškove zakupnine za žrtve nasilja u porodici tokom dve godine i nekoliko drugih slučajeva koje su finansijski podržali iz opštinskog budžeta. Za porodice koje žive u lošim uslovima, a takođe i za preživjele nasilja u porodici, osigurana je jednokratna pomoć u proseku u iznosu od 100 Evra koja se plaća iz sopstvenih prihoda opština.

Iako ne postoji budžetska linija za prateće usluge žrtvama NP-a u opštinama, intervjuisani šef finansija je naveo da se to može postići kroz budžetske linije za socijalni program i zdravstvo. Iz razgovora sa šefovima finansija u četiri opštine, volja da se izdvoji budžet za podršku osobama DV je snažno istaknuta. Međutim, predloge treba uputiti opštini, a to nije bio slučaj do sada. Šef finansija opštine Zubin Potok je istakao da se razvijaju planovi i strategije za podršku žrtvama nasilja u porodici.

Ne postoji poseban budžet za podršku žrtvama nasilja u porodici, ali postoji jedan opšti budžet za socijalni rad iz kojeg su fondovi distribuirani za socijalnu zaštitu. Deo tog budžeta se finansira iz ministarstva Srbije, dok je deo obezbeđen od strane opština. Budžet se utvrđuje na osnovu predloga Centra za socijalni rad koji se upućuje ministarstvu prema prethodnoj finansijskoj godini koja zavisi od broja stanovnika i veličine opštine. Opštine takođe mogu da osiguraju kratkoročnu finansijsku podršku doniranu od tzv Kancelarije za Kosovo i Metohiju, a taj budžet se izračunava na osnovu ekonomske situacije u porodici i obično je između 20.000 do 50.000 Dinara (170-420 Evra).

---

6. Nalazi iz istraživanja (ankete)

Kao što je navedeno u Poglavlju 1, cilj je bio da se sprovede anketa sa nekoliko institucija i pozicija uključujući: Centre za socijalni rad, Odeljenje za obrazovanje i zdravstvo u opštinama, službenike za rodnu ravnopravnost, sigurne kuće, policajce koji rade na slučajevima nasilja u porodici, zaštitnike žrtava nasilja u porodici i sudije. Zbog specifičnosti organizacije institucija u opštinama na severu Kosova, anketa je urađena samo sa centrima za socijalni rad, policajcima, zaštitnicima žrtava nasilja u porodici i sa jednim sudijom. Od samo 10

upitnika koji su bili ispunjeni, podaci mogu biti analizirani samo za prijavljeni broj predmeta, ali ne u procentima (ovo je zato što, ako jedna od deset osoba odgovori sa da na jedno pitanje, onada bi se to obračunavalo kao 10 %, ali to je samo jedna osoba, tako da bi to dalo pogrešnu informaciju). Međutim, prosek ima smisla i kada je to primenljivo onda će biti i prijavljeno.

Upitnik je ispunjen od strane 6 muškaraca i 4 žene i njihova prosečna starost je 46 godina. Pomenuti su glavni zakoni koji postavljaju njihove dužnosti kao što je Krivični zakon, Zakon o policiji, Zakon o porodici, Građansko pravo, Zakonik o krivičnom postupku i Zakon o zaštiti od nasilja u porodici, spomenuti su od strane zaštitnika žrtava nasilja u porodici i jednog radnika iz Centra za socijalni rad. Time se naglašava potreba za izgradnjom kapaciteta za **Zakon o zaštiti od nasilja u porodici koji je takođe veoma važan i za policajce i sve socijalne radnike.**

6.1 Izazovi sa kojima se suočavaju žrtve nasilja u porodici i kako oni mogu biti rešeni

Nalazi o izazovima sa kojima se suočavaju preživeli NP-a su gotovo identični sa onima identifikovanim tokom intervju a i tehničkog sastanka održanog u Severnoj Mitrovici. Najčešće uočeni izazovi su bili povezani sa nedostatkom ekonomske nezavisnosti žrtava nasilja u porodici, nedostatak sigurne kuće i socijalnog skloništa, strah od prijavljivanja NP slučajeva, nedostatak bezbednosti i ograničene mogućnosti zapošljavanja. Prema ispitanicima, ovi izazovi se mogu poboljšati kroz bolju koordinaciju između institucija, izgradnjom sigurne kuće, podizanjem svesti žena o njihovim pravima i dostupnim uslugama, obezbeđivanjem adekvatnih usluga i povećanjem mera bezbednosti za žrtve nasilja u porodici.

Upitani šta opštine treba da preduzmu kako bi se osigurali da se preživelim NP-a osiguraju najviše adekvatne usluge na lokalnom nivou, svi ispitanici izjavljuju da postoji potreba da se podrži zapošljavanje preživelih NP-a. Od velikog značaja je napomenuti sledeće: opštine treba da dodele posebnu budžetsku liniju za NP, postoji potreba da se osigura puna implementacija Strategije za zaštitu od nasilja u porodici, jačanje uloge nevladinih organizacija i pružanje programa obuke za NP (Tabela 1). Sedam od deset ispitanika je izjavilo da opština treba da finansijski podrži sigurnu kuću.

Tabela 1: mere koje su potrebne za podršku žrtava nasilja u porodici

	Broj ispitanika
Dodavanje budžetske linije u opštinama za NP	9
Finansijska podrška za sigurnu kuću	7
Osiguranje pune implementacije Strategije za zaštitu od nasilja u porodici	9

Nadgledanje sprovođenja Zakona o zaštiti od nasilja u porodici	8
Povećanje uloga NVO koje rade u području NP-a	9
Podržavanje reintegracije preživelih od nasilja u porodici kroz učešća u programima obuke	9
Podrška njihovom zapošljavanju	10

6.2 Koordinacija između institucija u vezi sa žrtvama nasilja u porodici

Kao deo institucija koje se bave zaštitom i podrškom, ispitanici su bili pitani da li su se međusobno upoznali prošle godine i svi osim jednog su pozitivno odgovorili. Celokupno gledano, ispitanici ocenjuju saradnju kao dobru (Tabela 2). Samo jedan je odgovorio da ne postoji saradnja između institucija, dvoje je izjavilo da je saradnja slaba, dok su preostali odgovorili da je saradnja između institucija dobra ali niko je nije ocenio kao veoma dobru.

Četiri od deset ispitanika je izjavilo da postoji formiran mehanizam koordinacije, pozivajući se na radne grupe uspostavljene od strane NVO Aktiv kao deo projekta za izgradnju sigurne kuće. Protokol o saradnji

između svih relevantnih institucija je potpisan. Primarni cilj ove radne grupe je da podrži preživeli od NP-a. Oni koji su dali odgovor da nema mehanizama koordinacije, izjavili su da nedostatak takvog mehanizma ima negativan uticaj na podršku preživelim nasilja u porodici. Skoro svi ispitanici smatraju da postoji potreba da se uspostavi mehanizam koordinacije svih institucija za podršku preživelim nasilja u porodici. Prema ispitanicima, mehanizam koordinacije bi poboljšao saradnju između institucija, olakšao efikasnost upravljanja predmetima, povećao identifikaciju slučajeva nasilja u porodici, povećao bezbednost za žrtve nasilja u porodici, bila bi povećana svest o pravima i dostupnost podršci za žrtve nasilja u porodici i takođe bi doprineli poboljšanju imidža angažovane institucije. Jedan ispitanik je izjavio da grupa za koordinaciju već postoji tako da nema potrebe da se uspostavi još jedna.

Tabela 2: saradnja između institucija

	Broj ispitanika
Ne postoji saradnja	1
Slaba saradnja	2
Dobra saradnja	7
Vrlo dobra saradnja	0

6.3 Doprinos iz opština i znanje o rodno odgovornom budžetiranju

Kada su ispitanici bili upitani da li opština u kojoj funkcioniše institucija ispitanika dodeljuje budžet za podršku žrtavama nasilja u porodici, troje ispitanika je odgovorilo da opština dodeljuje budžet za žrtve nasilja u porodici, 4 je odgovorilo da ne postoji izdvojen budžet, dok je jedan ispitanik odgovorio da nema informacija o tome. Nijedan od tri ispitanika koji je naveo da opština izdvaja budžet, nisu informisani o dodeljenom iznosu.

Potrebe preživelih NP-a su prioritet za sve institucije osim za sud. Individualni razgovori sa preživelim nasilja u porodici su najčešće korišćeni izvor informacija u identifikovanju potreba preživelih od NP-a.

Za ispitanike rodno odgovorni budžet podrazumeva poseban budžet za ženske žrtve nasilja u porodici, posebni fondovi/budžet za podršku obrazovanju, zdravlju i zapošljavanju žena, budžet za rodnu ravnopravnost, dok jedna osoba to razume kao ravnopravan tretman za oba roda. Rezultati pokazuju da su gotovo svi ispitanici izjavili da njihove institucije ne primenjuju pristup rodno odgovornog budžetiranja. Glavni razlog nesprovođenja ovog pristupa je taj da postoji ograničen budžet na raspolaganju, postoji nedostatak informacija o potrebama preživelih nasilja u porodici i nema budžeta za rodnu

ravnopravnost. Ovi odgovori ponovo potvrđuju nedostatak znanja o konceptu rodno odgovornog budžetiranja, stoga to ukazuje da je potrebna obuka za razvoj kapaciteta u ovoj oblasti.

6.4 Poznavanje zakona i strategija

Upitani o zakonima i strategijama koji promovišu rodnu ravnopravnost, ispitanici su napomenuli Zakon o rodnoj ravnopravnosti, Zakon o zaštiti od nasilja u porodici, Zakon o porodici, Međunarodno pravo i konvencije. Dva ispitanika su izjavila da nisu informisani o svim zakonima. Dva ispitanika su izjavila da nemaju saznanja o Zakonu o zaštiti od nasilja u porodici.

Samo jedan od ispitanika nije bio obučeni niti je učestvovao na treninzima o standardima/osnovnim radnim propisima koji se odnose na slučajeve nasilja u porodici. Oni koji su učestvovali u obukama učestvovali su na treninzima koje su osigurali OEBS, USAID, Kosovska policija, Sudska akademija i EULEKS.

7.

Zaključci i preporuke

- Glavni nalazi koji proizilaze iz ovog anketiranja su ovde navedeni:
- iako ne postoje podaci, rečeno je da je rodno zasnovano nasilje veoma prisutno na severu Kosova;
- nedostatak saradnje između institucija koje se bave zaštitom NP-a i podrške za žrtve nasilja u porodici;
- od 2014. godine postoji radna grupa koja se sastoji od glavnih institucija koje se bave zaštitom i podrškom preživelim nasilja u porodici. Međutim, radna grupa je osnovana u okviru projekta koji sprovodi NVO, tako da je održivost radne grupe izazov posle završetka projekta;
- ne postoji poseban budžet opštine za žrtve nasilja u porodici;
- nedostatak usluga, posebno nedostatak psiho-socijalno-ekonomskih programa rehabilitacije za žene;
- ograničena finansijska sredstva na opštinskom nivou za podršku žrtvama nasilja u porodici;
- postoji loša svest žena o njihovim pravima i raspoloživim podrškama;
- zbog nedostatka poverenja u pravosudni sistem (zbog lošeg sprovođenja mera zaštite, lakih sankcija, svesti o posledicama za one koji vrše nasilje) postoji pod-

prijavljivanje slučajeva nasilja u porodici;

- prisustvo stigmatizacije u društvu, gde je nasilje u porodici i dalje tabu, sprečavaju žene u traženju pomoći;
- nedostatak sigurne kuće je ključni izazov sa kojim se suočavaju žrtve nasilja u porodici;
- ekonomska zavisnost žrtava nasilja u porodici se navodi kao glavni razlog za nedovoljno prijavljivanje kao i za povratak žena žrtava nasilja u porodici na izvor nasilja (uglavnom ka svojim muževima);
- nepostojanje usluga rada sa počiniocima nasilja u porodici;
- ograničeno znanje o međunarodnim i domaćim zakonima, strategijama i SOP; i
- institucije ne sprovode rodno odgovorno budžetiranje, a pored toga postoji nedostatak znanja o rodno odgovornom budžetiranju.

Na osnovu nalaza iz ove ankete, navedene su ove glavne preporuke:

- poboljšanje saradnje između institucija kroz uspostavljanje održivog mehanizma koji će voditi opština uz koordinaciju od strane lokalnog koordinatora na opštinskom nivou. Ovaj mehanizam će olakšati redovno izveštavanje, poboljšati usluge žrtvama nasilja u porodici, doprineti efikasnom upravljanju predmetima i doprineti zaštiti žrtava nasilja u porodici;
- lobiranje sa opštinama da se dodeli poseban budžet za NP usluge;
- organizovanje aktivnosti koje će podići svest među ženama koje

su predmet NP-a o njihovim pravima i dostupnim uslugama, počinioce obavestiti o posledicama sa kojima će biti suočeni i podići svest šire zajednice što doprinosi smanjenju slučajeva NP-a;

- izgradnja sigurne kuće, koja bi takođe pružala savete i psihosocijalne usluge za žrtve nasilja u porodici;
- projekti za podršku unapređenja veština žrtava nasilja u porodici i njihovo zapošljavanje;
- pružanje savetovanja i rehabilitacije za počinioce nasilja u porodici;
- organizovanje obuke o zakonima, strategijama, SOP;
- pružanje obuke o rodno odgovornom budžetiranju;
- povećanje uloga NVO u NP oblasti;
- osiguranje potpune implementacije i praćenje strategije za zaštitu od nasilja u porodici; i
- razvijanje lokalno zasnovane strategije za podršku žrtvama nasilja u porodici;

Reference

Vaugh, C., 2013, Izveštaj o nasilju u porodici na severu Kosova: institucionalna i pravna situacija u regionu, NVO Aktiv.

Dodatak 1: Upitnik

UN WOMEN

2015.

Upitnik se odnosi na zaštitu i podršku koja se pruža žrtvama nasilja u porodici

Cilj ovog upitnika je da prikupi podatke o zaštiti i podršci preživelim nasilja u porodici. Studija takođe ima za cilj da identifikuje potrebe za mehanizmima koordinacije za koje se pokazalo da su u velikoj meri olakšali zaštitu i podršku za preživjele od nasilja u nekim drugim pilot opštinama. Na kraju, studija nastoji da identifikuje razvojne potrebe institucija zaštite i podrške preživelih od nasilja u porodici koje će poslužiti kao osnova za dizajniranje obuke i drugih aktivnosti koje imaju za cilj poboljšanje usluga koje se nude za žrtve nasilja u porodici.

Upitnik je anonimn i intervjui će biti sprovedeni od strane istraživača angažovanog da sprovede intervjue.

Hvala Vam na saradnji!

1. Institucija: 1.1. Opština:
2. Pozicija:
3. Rod: 1. Žena   2. Muškarac
4. Starost:
5. **Molimo Vas, navedite Zakon i uredbe na osnovu kojih sprovodite svoje dužnosti.**
  - 1.
  - 2.
  - 3.
  - 4.

X. Problemi sa kojima se suočavaju žrtve nasilja u porodici i predlozi

6. Šta mislite, koja su tri najveća problema/izazova preživelih NP koji se odnose na Vaše polje rada?

- 1.
- 2.
- 3.

7. Ako postoje pitanja koja treba rešiti, molimo Vas, navedite tri osnovna načina kako da ti izazovi budu rešeni?

- 1.
- 2.
- 3.

7.1 Da li postoji neko sklonište u Vašoj opštini?

1. Da 2. Ne

7.2 Ako ne postoji sklonište, da li smatrate da postoji potreba za takvim skloništem?

1. Da 2. Ne

8. Šta mislite da lokalna samouprava/opština treba da uradi kako bi se osiguralo da preživeli NP-a imaju najadekvatniju uslugu i pomoć na lokalnom nivou?

5. Dodavanje budžetske linije u opštinama za NP
6. Finansijska podrška za sigurnu kuću,
7. Osiguranje pune implementacije Strategije za zaštitu od nasilja u porodici
8. Nadgledanje sprovođenja Zakona o zaštiti od nasilja u porodici,
9. Povećanje usluga NVO koje rade u području NP-a
10. Podrška reintegraciji preživelih od nasilja u porodici kroz učešće u programima obuke,
11. Podrška njihovom zapošljavanju
12. Ostalo (molimo Vas navedite)
- 13.

XI. Koordinacija između uključenih institucija u vezi sa žrtvama nasilja u porodici

9. Postoji nekoliko institucija koje se bave zaštitom i podrškom preživelim od nasilja u porodici. Da li ste se ikada sreli sa ovim institucijama tokom 2014. godine?

1. Da
2. Ne

10. Kako bi ste ocenili saradnju između ovih institucija?

1. Ne postoji saradnja
2. Saradnja je slaba
3. Saradnja je dobra
4. Vrlo dobra saradnja

11. Da li postoji neki mehanizam koji okuplja zajedno sve institucije:

1. Da
2. Ne

11a. Ako postoji mehanizam koordinacije onda, molim Vas da ukratko objasnite čime se ističe uloga tog mehanizma.

11b. Ako ne postoji mehanizam koordinacije, kako nedostatak toga utiče na podršku žrtvama nasilja u porodici?

1. Nema nikakvog uticaja
2. Ima negativan uticaj
3. Ostalo _____

12. Da li mislite da postoji potreba za mehanizmom koordinacije koji će uključiti sve relevantne institucije koje pružaju podršku žrtvama nasilja u porodici?

1. Da 2. Ne

13. Ako je odgovor Da, molimo Vas, navedite tri glavne prednosti koje bi nastale zbog takvog mehanizma koordinacije

1.

2.

3.

14. Ako mislite da nema potrebe za takvim mehanizmom koordinacije, molimo Vas objasnite zašto mislite da nema takve potrebe.

XII. Nivo znanja o rodno odgovornom budžetiranju

15. Da li opština gde Vi radite izdvaja budžet za podršku žrtvama nasilja u porodici?

1. Da 2. Ne 3. Ne znam

15.1 Ako je odgovor DA, da li znate koji je to % tih izdvojenih sredstava iz ukupnog budžeta opštine za tu godinu? _____%

16. Da li Vaša institucija smatra prioriternim potrebe žrtava nasilja u porodici?

1. Da

2. Ne

3. Ne znam

16.1 Ako je odgovor DA, kako Vi identifikujete potrebe žrtava nasilja u porodici?

5. Kroz pojedinačne razgovore sa žrtvama nasilja u porodici,

6. Fokus grupe sa žrtvama nasilja u porodici,

7. Sastanci u zajednici,

8. Ostalo? (molimo Vas navedite)

Rodno zasnovano budžetiranje

17. Kako ste Vi razumeli Rodno zasnovano budžetiranje?

18. Da li koristite Rodno zasnovano budžetiranje kao sredstvo planiranja u Vašoj instituciji?

1. Da; 2. Ne; 3. Ne znam

18.1 Ako je odgovor DA, molimo Vas opišite kako ga koristite (u koju svrhu i kako preciznije)?

18.2 Ako je odgovor NE, zašto mislite da Vaša institucija ne koristi RZB?

XIII. Nivo znanja o međunarodnim zakonima i dokumentima od značaja za rodnu jednakost

19. Možete li navesti zakone, strategije i planove koji podržavaju/promovišu rodnu ravnopravnost u Vašoj opštini.

- 1.
- 2.
- 3.
- 4.

20. Da li imate saznanja o Zakonu o zaštiti od nasilja u porodici?

1. Da 2. Ne

21. Možete li navesti međunarodna dokumenta koji se odnose na rodnu ravnopravnost sa posebnim osvrtom na nasilje u porodici.

- 1.
- 2.

3.

22. Da li ste prošli kroz obuku i treninge na radu u vezi sa standardima/pravilnicima o radu koji su povezani sa slučajevima nasilja u porodici?

1. Da 2. Ne

22.1 Ako je odgovor DA, koje institucije/organizacije su Vam osigurale obuku/treninge i kada?

Institucija	Godina

XIV. Komentari i predlozi

23. Molimo Vas dodajte neki svoj komentar ili predlog

Datum intervjuja:

Dodatak 2: Lista intervjuisanih osoba

Broj	Ime	Institucija	Pozicija	Opština
1	Nataša Marović	CSR	Predstavnik tima za NP	Severna Mitrovica i Zvečan
2	Dušica Djinović	CSR	Zamenik direktora	Severna Mitrovica i Zvečan
3	Jelena Radosavljević	CSR	Specijalizovani pedagog	Zubin Potok
4	Mila Milojević-	CSR	Socijalni radnik	Leposavić
5	Danijela Nikolić	CSR	Socijalni radnik	Leposavić
6	Milosav Gvozdović	Opština	Šef finansija	Zvečan
7	Zoran Bratić	Opština	Šef finansija	Severna Mitrovica
8	Ljiljana Lakusić	Opština	Šef finansija	Leposavić
9	Srđan Vučinić	Opština	Šef finansija	Zubin Potok
10	Bojana Bojović	NVO „Žensko Pravo“	Direktor finansija	Severna Mitrovica
11	Caleb Vaugh	NVO „Aktiv“	Koordinator programa	Severna Mitrovica